

ΑΝΩΤΑΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΚΡΗΤΗΣ
ΣΧΟΛΗ : ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ & ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ : ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

Πτυχιακή Εργασία

ΘΕΜΑ : Διεθνής Αγορά Δημητριακών

Φοιτήτρια:
Θεοδώρα Ζερβακάκη ΑΜ: 1102

Επιβλέπων Καθηγητής:
Θωμαΐδης Κλεάνθης

ΗΡΑΚΛΕΙΟ
Νοέμβριος 2018

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	3
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ι	4
ΠΡΟΣΦΟΡΑ /ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΔΗΜΗΤΡΙΑΚΩΝ ΣΤΗ ΔΙΕΘΝΗ ΑΓΟΡΑ....	4
1.2. ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΔΗΜΗΤΡΙΑΚΩΝ ΑΝΑ ΧΩΡΑ ΚΑΙ ΕΙΔΟΣ	6
1.3 ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΑΝΑ ΧΩΡΑ	9
(ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ ΚΑΤΑΝΑΛΩΣΗ –ΕΞΑΓΩΓΕΣ)	11
1.4 ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ ΤΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ	17
(ΚΑΤΑΝΑΛΩΣΗ – ΖΩΟΤΡΟΦΕΣ- ΒΙΟΚΑΥΣΙΜΑ).....	17
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙ	22
ΖΗΤΗΣΗ /ΚΑΤΑΝΑΛΩΣΗ ΔΗΜΗΤΡΙΑΚΩΝ ΣΤΗ ΔΙΕΘΝΗ ΑΓΟΡΑ	22
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙΙ	25
ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΙΜΩΝ ΑΝΑ ΕΙΔΟΣ	25
3.2 Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟΥ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΣΤΗ	
ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΤΩΝ ΤΙΜΩΝ.....	29
3.2.3 Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟΥ ΕΜΠΟΡΕΥΜΑΤΩΝ ΣΤΗ	
ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΤΩΝ ΤΙΜΩΝ.	33
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	39
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	44

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η παρούσα πτυχιακή εργασία ασχολείται με το θέμα «Διεθνής αγορά δημητριακών». Παρατίθενται τα στοιχεία από τη Διεθνή Οργάνωση Τροφίμων και Γεωργίας (FAO) για μια δεκαετία σε πίνακες και μέσα από την ανάλυση των πινάκων και των σχεδιαγραμμάτων θα εξεταστούν διαχρονικά οι τάσεις και οι αλλαγές που παρατηρήθηκαν τα τελευταία δέκα έτη στη διεθνή αγορά δημητριακών τόσο στην παραγωγή όσο και στη ζήτηση. Επίσης θα μελετηθεί σε ποιους τομείς κατευθύνεται η παραγωγή των κυριότερων δημητριακών (διατροφή, ζωοτροφές αλλά και βιοκαύσιμα).

Στο τρίτο κεφάλαιο γίνεται ανάλυση για τη διαχρονική διαμόρφωση των τιμών και ποιοι είναι οι προσδιοριστικοί παράγοντες αυτών. Γίνεται λόγος για τον τρόπο με τον οποίο επηρεάζουν τις τιμές τόσο η προσφορά αλλά και η ζήτηση των δημητριακών στη διεθνή αγορά. Επίσης θα αναλυθεί ο ρόλος του χρηματιστηρίου εμπορευμάτων στη διαμόρφωση των τιμών. Επίσης θα γίνει αναφορά στα διάφορα χρηματιστηριακά προϊόντα που υπάρχουν. Θα αναλυθεί ο ρόλος της κερδοσκοπίας στον τομέα αυτό της οικονομίας και ο σημαντικός ρόλος των πολυεθνικών εταιριών στη διαμόρφωση της παραγωγής τη δημιουργία μονοπωλίων. Θα αναλυθεί επίσης ο τρόπος με τον οποίο επηρεάζουν οι πολυεθνικές τις τιμές στη διεθνή οικονομία.

Γίνεται λόγος για τον τρόπο με τον οποίο επηρεάζουν οι κλιματικές απρόβλεπτες αλλαγές τον γεωργικό τομέα και κατά συνέπεια στις τιμές των αγροτικών προϊόντων. Τέτοιες κλιματικές αλλαγές είναι η αύξηση της θερμοκρασίας, η έλλειψη υπόγειων υδάτων, η έντονη βροχόπτωση, αύξηση των αερίων του θερμοκηπίου και άλλες.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ι

ΠΡΟΣΦΟΡΑ /ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΔΗΜΗΤΡΙΑΚΩΝ ΣΤΗ ΔΙΕΘΝΗ ΑΓΟΡΑ

1.1 Βασικά αγροτικά προϊόντα

Η κατανάλωση των αγροτικών προϊόντων προσφέρει στον άνθρωπο πλήρες και ισορροπημένο γεύμα καθώς έχουν αρκετές θερμίδες και θρεπτικά συστατικά ακόμα και σε μικρές ποσότητες. Τα βασικότερα αγροτικά προϊόντα είναι τα εξής:

Δημητριακά

Τα δημητριακά είναι η σπουδαιότερη κατηγορία φυτών που καλλιεργούνται για την καθημερινή διατροφή του ανθρώπου. Από τα δημητριακά παρασκευάζονται τα βασικά είδη ανθρώπινης διατροφής, όπως ψωμί, αρτοσκευάσματα, πρώτες ύλες άλλων τροφών, ζωοτροφές και άλλα. Είναι μονοετή φυτά ενώ σπέρνονται και θερίζονται μια φορά το χρόνο. Τα δημητριακά και τα προϊόντα δημητριακών παίζουν πολύ σημαντικό ρόλο στο επισιτιστικό πρόβλημα, για την ευημερία μιας χώρας, αφού οι άνθρωποι όλων των τάξεων εξαρτώνται από τις καλλιέργειες των σιτηρών για τα τρόφιμά τους. Είναι γνωστό ότι, αποτελούν το μεγαλύτερο ποσοστό των τροφίμων που καταναλώνονται από κάθε άλλο υλικό τροφής. Σε ευρεία κατανάλωσή τους έχουν πολλές και ποικίλες χρήσεις. Στην πραγματικότητα, ένα γεύμα σπάνια σερβίρετε χωρίς κάποια τρόφιμα δημητριακών. Σε πολλές χώρες κατέχουν την πρώτη θέση στη γεωργική παραγωγή. Τα δημητριακά χωρίζονται σε τρεις κατηγορίες:

Σιτηρά

Τα σιτηρά περιλαμβάνουν το σάρι, το καλαμπόκι, το ρύζι και πολλά άλλα παρόμοια είδη. Πρώτο σε συγκομιδή παγκοσμίως έρχεται το καλαμπόκι, δεύτερο το σιτάρι και τρίτο το ρύζι.

Οσπριοειδή Στα οσπριοειδή ανήκουν οι φακές, τα ρεβίθια, τα φασόλια και η σόγια (που θεωρείται σαν ένα από τα πιο βασικά οσπριοειδή).

Ελαιώδεις σπόροι

Σε αυτήν την κατηγορία ανήκει και πάλι η σόγια, ο ηλιόσπορος και πολλά άλλα. Τα δημητριακά εκτός του ότι είναι βασικά είδη ανθρώπινης διατροφής έχουν και άλλες χρησιμότητες, όπως παραγωγή αλκοολούχων ποτών και είναι άμεσα συνδεδεμένα και με την παραγωγή βιομάζας. Οι παραδοσιακές καλλιέργειες τείνουν να εξαφανιστούν, διότι εκτός του ότι είναι ασύμφωρες για τους παραγωγούς δεν μπορούν να ανταποκριθούν στην μεγάλη ζήτηση. Τη θέση τους έχει αντικαταστήσει το βιομηχανικό μοντέλο γεωργίας, το οποίο βασίζεται στην μονοκαλλιέργεια.

1.2. ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΔΗΜΗΤΡΙΑΚΩΝ ΑΝΑ ΧΩΡΑ ΚΑΙ ΕΙΔΟΣ

Μελετώντας τους πίνακες της FAOSTAT και λαμβάνοντας υπόψη τα στοιχεία που έχουν καταχωρηθεί μέσα στη δεκαετία 1999-2009 παρατηρούμε ότι στην παραγωγή των βασικών δημητριακών την παγκόσμια παραγωγή ελέγχουν λίγες μόνο χώρες και παράγουν σχεδόν το σύνολο της παραγωγής ανά προϊόν.

Αναλυτικότερα μπορούμε να δούμε κάθε προϊόν χωριστά :

1.2.1 Καλαμπόκι

Παρατηρούμε ότι στη δεκαετία που μελετάμε 99-09 στην παγκόσμια παραγωγή καλαμποκιού ,το πιο σημαντικό κτηνοτροφικό σιτηρό , το 92% της παραγωγής το κατέχουν δέκα μόλις χώρες.

Απ' αυτό το 46,6 %το παράγουν οι Ηνωμένες πολιτείες της Αμερικής , αρκετά μεγάλο κομμάτι καταλαμβάνει και η Κίνα με 22,8 % , ακολουθεί με αρκετά μικρότερο ποσοστό η Βραζιλία με 7,2 % . Ακολουθεί με μικρότερο ποσοστά αλλά παρουσιάζοντας μια καλή και σταθερή παρουσία στην παγκόσμια παραγωγή το Μεξικό με 3,5% . Η Αργεντινή με 2,8% παρουσιάζοντας σημαντικές αυξομειώσεις μέσα στη δεκαετία που τελικά την φέρνουν στο τέλος της δεκαετίας να έχει ρίξει σημαντικά την παραγωγή της παρουσιάζοντας έτσι -2,8% ποσοστιαία μείωση .Εδώ εμφανίζεται και μια Ευρωπαϊκή χώρα η Γαλλία με πολύ μικρό ποσοστό μόλις 2,5% ,έχοντας όμως σταθερή παρουσία στην παγκόσμια παραγωγή . Με το ίδιο ποσοστό παρουσιάζεται στην παγκόσμια κατάταξη και η Ινδία 2,5% κάνοντας όμως σταθερά σημαντικές αυξήσεις από χρονιά σε χρονιά καταφέρνει να έχει ποσοστιαία αύξηση κατά 45% μέσα στη δεκαετία. Ακολουθεί η Ινδονησία με 2 % μπαίνοντας σιγά-σιγά στην αρχή αλλά καταφέρνοντας το 2009 να φτάσει σε τόνους την Βραζιλία που είναι η τρίτη παραγωγός χώρα. Αξιοσημείωτη είναι και η παρουσία της Ν. Αφρικής με ποσοστά 2%, αλλά συνεχή αυξανόμενη πορεία η οποία κατάφερε να αυξήσει την παραγωγή της κατά 50%.

Δυναμική παρουσία παρουσιάζει η Ουκρανία με μόλις 1,1% της παγκόσμιας παραγωγής αλλά παρατηρώντας την πορεία της την βλέπουμε να εμφανίζεται στους πίνακες από το 2000 έχοντας πολύ μικρή συμμετοχή

και φτάνοντας το 2009 να τριπλασιάσει την παραγωγή της έχοντας έτσι παρουσιάσει αύξηση 172% στην παραγωγή της μέσα στη δεκαετία.

Οι υπόλοιπες χώρες ακολουθούν με πολύ μικρά ποσοστά που δεν είναι άξια λόγου.

Παρατηρώντας όμως τα ποσοστά αύξησης στη δεκαετία ανά χώρα είναι σημαντικό να παρατηρήσουμε ότι στο σύνολο της η παγκόσμια παραγωγή ακολουθεί αύξουσα πορεία με ποσοστό αύξησης 33,3%. Την ίδια πορεία ακολουθούν και οι υπόλοιπες χώρες με εξαίρεση την Αργεντινή και τη Γαλλία που έχουν φθίνουσα πορεία.

Αξιοσημείωτο είναι να παρατηρήσουμε ότι σταθερά την πρώτη θέση καταλαμβάνουν οι U.S.A. και τη δεύτερη η Κίνα .

1.2.2 Σιτάρι

Στο σιτάρι ο χάρτης αλλάζει , όχι όμως σημαντικά σε σχέση με το καλαμπόκι. Εδώ παρατηρείται μεγαλύτερη διασπορά στα ποσοστά παραγωγής και παρατηρούμε ότι οι χώρες έχουν μικρότερη συμμετοχή στην παραγωγική διαδικασία.

Η Κίνα κατέχει το μεγαλύτερο κομμάτι της παραγωγής με 19,29% και διατηρεί σταθερή παρουσία μέσα στη δεκαετία παρουσιάζοντας μικρές αυξομειώσεις. Δεύτερη στην κατάταξη εμφανίζεται η Ινδία με ποσοστό 13,81% κατέχει σταθερά τη δεύτερη θέση καταβάλλοντας προσπάθειες να αυξήσει την παραγωγή της και σταδιακά το καταφέρνει επιτυγχάνοντας μια αύξηση της τάξεως του 13,18% . Την εμφάνιση τους κάνουν και εδώ οι U.S.A. με αισθητά μικρότερο ποσοστό έχοντας μόλις το 10,91% της παγκόσμιας παραγωγής και παρουσιάζοντας μια πτωτική πορεία μέσα στη δεκαετία κάνοντας όμως προσπάθειες να αυξήσει της παραγωγής της πράγμα που πετυχαίνει τα δύο τελευταία έτη που μελετούμε.

Αξιοσημείωτη όμως είναι η παρουσία της Ρωσίας η οποία καταλαμβάνει το 8,79% της παγκόσμιας παραγωγής ξεκινάει έχοντας το 1999 περίπου 31 εκατομμύρια τόνους και σταδιακά καταφέρνει να διπλασιάσει την παραγωγή της και να ξεπεράσει έτσι τις Η.Π.Α. το 2009 κατά 1,5 εκατομμύριο τόνους, καταφέρνοντας να αυξήσει 99,19% το ποσοστό αύξησης της παραγωγής της μέσα στη δεκαετία. Ακολουθεί η Γαλλία

πέμπτη δύναμη στην παραγωγή σιταριού παγκοσμίως με ποσοστό 6,85 % και παράγοντας διπλάσιους τόνους σε σχέση με το καλαμπόκι, επίσης η Γαλλία έχει ποσοστό αύξησης 3,46% της ποσότητας παραγωγής. Ακολουθεί ο Καναδάς με ποσοστό 4,56% .Οι έξι αυτές χώρες αποτελούν το 64% της παγκόσμιας παραγωγής. Ακολουθούν Γερμανία , Πακιστάν, Αυστραλία , Τουρκία , Ουκρανία, Αγγλία , Αργεντινή, Καζακστάν, Ιράν, Πολωνία, Ιταλία, Αίγυπτος. Παρατηρώντας τις χώρες που παίρνουν μέρος στην παραγωγή βλέπουμε ότι υπάρχει μια καλύτερη κατανομή σε Ασία , Αμερική , Ευρώπη και Αυστραλία ,ώστε έτσι να εξασφαλίζετε μια σχετικά καλύτερη αυτονομία των χωρών στην παραγωγή σιταριού σε σχέση με το καλαμπόκι.

1.2.3.Κριθάρι

Τρίτο υπό μελέτη προϊόν είναι το κριθάρι. Εδώ η εικόνα του πίνακα απεικόνισης της παγκόσμιας παραγωγής κριθαριού είναι εντελώς διαφορετική. Στο κριθάρι όπως και στο σιτάρι η διασπορά είναι μεγαλύτερη, από τις τριανταμία χώρες που αποτελούν το 100% της παγκόσμιας παραγωγής οι δεκαοκτώ καταλαμβάνουν το 95,82 % και οι επτά παράγουν το 66,18 % του σιταριού παγκοσμίως .

Πρώτη στην κατάταξη βρίσκετε η Ρωσία με ποσοστό 15,06% καταφέρνοντας μέσα στη δεκαετία να έχει ποσοστό αύξησης 68,65%. Σημαντική είναι και η παρουσία της Γερμανίας και του Καναδά με ποσοστά 10,50% και 9,82%αντίστοιχα , όμως στη δεκαετία 99-09 η Γερμανία κατάφερε να κρατήσει καλύτερη παραγωγή παρουσιάζοντας μείωση μεν στο ποσοστό παραγωγής της αλλά μικρότερο απ' αυτό του Καναδά που είχε - 27,88% ποσοστό μείωσης της παραγωγής του.

Η παρουσία της Γαλλίας και στην παραγωγή κριθαριού είναι αξιοσημείωτη καταλαμβάνοντας το 9,26 % της παγκόσμιας παραγωγής και αποτελεί την τέταρτη πιο σημαντική παραγωγό χώρα κριθαριού με ποσοστό αύξησης της παραγωγής της κατά 37,30% . Σημαντικά κομμάτια της παραγωγής κατέχουν και η Ουκρανία 8,19% δείχνοντας μια δυναμική παρουσία στην παραγωγή κριθαριού και αυξάνοντας το ποσοστό παραγωγής της κατά 84,18%, η Τουρκία 7,04% και η Αυστραλία 6,30%.

Μικρότερα αλλά όχι ασήμαντα ποσοστά κατέχουν και το Ηνωμένο Βασίλειο με 5,32% Η .Π .Α 4,7% ,Ισπανία 4,25%.Ακολουθεί η Πολωνία 2,78% , η

Δανία 2,69%, Τσεχία 1,77 %, Μαρόκο,1,47%, Καζακστάν 1,43% , Φιλανδία1,39% , Ινδία 1,21%.

Η παραγωγή κριθαριού όπως και του σιταριού παρουσιάζουν καλύτερη κατανομή στον παγκόσμιο χάρτη και έτσι δίνεται η δυνατότητα μεγαλύτερης αυτονομίας των χωρών .

1.2.4 Βρώμη

Όπως και στο κριθάρι, η Ρωσία κατέχει το 25,14% της παγκόσμιας παραγωγής με σταθερή υψηλή παρουσία μέσα στην δεκαετία.

Ακολουθεί στη δεύτερη θέση ο Καναδάς με 17,7%, έχοντας όμως σταθερή πορεία μέσα στη δεκαετία εκτός του 2009 που παρουσιάζεται σχετικά μεγάλη πτώση (-23%).

Η Αυστραλία είναι η Τρίτη παραγωγός χώρα με αρκετά όμως χαμηλότερο ποσοστό, περίπου ίδιο με αυτό της Φιλανδίας που εμφανίζεται στην τέταρτη θέση με ποσοστό 6,8%.

Στην πέμπτη θέση εμφανίζεται η Πολωνία με ποσοστό 5,54%, και σταθερή πορεία μέσα στην δεκαετία . Αυτές οι πέντε πρώτες χώρες στην παγκόσμια κατάταξη παραγωγής βρώμης, παράγουν και το 61% της παγκόσμιας παραγωγής του δημητριακού αυτού.

Στις επόμενες δέκα θέσεις παρουσιάζονται οκτώ Ευρωπαϊκές χώρες κατέχοντας το 26% της παγκόσμιας παραγωγής (με μέσο όρο 3%) και οι Βραζιλία, Αργεντινή και Χιλή από την Νότιο Αμερική, καθώς και η Κίνα από την Ασία.

1.2.5 Ρύζι

Στην περίπτωση του ρυζιού όπως είναι αναμενόμενο η Κίνα είναι η πρώτη παραγωγός χώρα με ολοκληρωτικό ποσοστό 31% και ακολουθεί η Ινδία με 22,83%. Το άθροισμα τους μας δίνει το 54% της παγκόσμιας παραγωγή ρυζιού.

Η παρουσία τους μέσα στην δεκαετία είναι σταθερή, χωρίς σημαντικές διακυμάνσεις ανά έτος.

Μαζί με το ποσοστό της Ινδονησίας (9,18%) φτάνουμε στο 63% της συνολικής παραγωγής ρυζιού στον κόσμο.

Στις επόμενες θέσεις παρουσιάζονται Ασιατικές και ειδικότερα ινδονησιακές χώρες με σχετικά μικρότερα ποσοστά ανά χώρα (4-6%)

Τέλος μικρή παρουσία από πλευράς ποσοστών παρουσιάζουν και χώρες όπως Βραζιλία , Ιαπωνία και Η.Π.Α.

1.2.6 Σίκαλη

Πρώτη χώρα στην παραγωγή σίκαλης τη δεκαετία που μελετάμε 99-09 είναι η Ρωσία με συνολική παραγωγή δεκαετίας 151 εκατομμύρια τόνους το οποίο αποτελεί το 27% της παγκόσμιας παραγωγής.

Ακολουθούν οι Πολωνία με 22% και η Γερμανία με 21%.

Αναλύοντας την παραγωγή κάθε χώρας ανά έτος θα δούμε ότι παρατηρούνται διακυμάνσεις άνα έτος.

Η Ρωσία ξεκινά το 1999 έχοντας τη δεύτερη θέση στην παγκόσμια παραγωγή, καταφέρνει όμως να αυξήσει την παραγόμενη ποσότητα της για τρία συνεχόμενα έτη με αποκορήφομα το 2002 όπου σχεδόν διπλασίασε την παραγωγή της σε σχέση με το 1999 , φτάνοντας τους 7 εκατομμύρια παραγόμενους τόνους.

Τα επόμενα έτη η παραγωγή της Ρωσίας ακολουθεί πτωτική πορεία, με αποκορύφομα το έτος 2006. Εδώ παρατηρούμε μια παγκόσμια πτώση στην παραγωγή σίκαλης πέφτοντας στους 12 εκατομμύρια τόνους από τους 18 εκατομμύρια που κυμένονταν κατα μέσο όρο τα προηγούμενα έτη. Τη χρονιά αυτή η παραγωγή στη Ρωσία έφτασε τα επίπεδα των χωρών Πολωνία και Γερμανία, περίπου 2,5 με 3 εκατομμύρια τόνους.

Στη συνέχεια αρχίζει να αυξάνεται η παγκόσμια παραγωγή, αλλά και η παραγωγή της Ρωσίας ακολουθεί αυτή την ανωδική πορεία, μη καταφέρνοντας όμως να φτάσει ξανα τα επίπεδα της τριετίας 2000-2003.

Στην Πολωνία παρατηρούμε μια καλή εικόνα το 1999 αλλά στη συνέχεια παρατηρήται πτώση της παραγόμενης ποσότητας κάνοντας μια προσπάθεια ανάκαμψης το 2004 όπου τη χρονιά αυτή κατατάσσεται πρώτη στην παγκόσμια παραγωγή σίκαλης , μη καταφέρνοντας όμως να κρατήσει τη θέση αυτή και τα επόμενα έτη.

Ίδια είναι και η εικόνα της Γερμανίας τρίτη παραγωγό χώρα της δεκαετίας που μελετάμε. Η Γερμανία παρόλο που τα τρία πρώτα έτη ήταν δεύτερη στην παραγωγή από το 2002 και μέχρι το 2008 παραμένει στην τρίτη θέση χωρίς όμως να παρουσιάζει μεγάλες διαφορές από την Πολωνία .

Ακολουθεί η Λευκορωσία και η Ουκρανία έχοντας το 7,5% και 6,2% αντίστοιχα στην παγκόσμια παραγωγή. Οι υπόλοιπες χώρες δεν παρουσιάζουν αξιοσημείωτα ποσοστά αφού παραμένουν στο 1,5% με 1% της παραγόμενης παγκόσμιας ποσότητας.

1.3 ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΑΝΑ ΧΩΡΑ

(ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ ΚΑΤΑΝΑΛΩΣΗ –ΕΞΑΓΩΓΕΣ)

Μελετώντας τα δεδομένα που δίνονται στη FAOSTAT με κριτήρια τη συνολική παραγόμενη ποσότητα αλλά και το μέρος της παραγωγής που διατίθεται για εξαγωγή εξάγουμε τα παρακάτω συμπεράσματα:

1.3.1 Καλαμπόκι

Παρατηρώντας τις πέντε πιο ισχυρές χώρες παραγωγής καλαμποκιού οι οποίες κατέχουν το 76% της παγκόσμιας παραγωγής, εξάγουμε ποικιλόμορφα συμπεράσματα για την κατεύθυνση του παραγόμενου προϊόντος.

Η Αμερική η οποία είναι η πρώτη στην παγκόσμια κατάταξη παράγοντας το 46% της παγκόσμιας παραγωγής διοχετεύει το 20% της παραγόμενης ποσότητας για εξαγωγές και το υπόλοιπο 80% το χρησιμοποιεί στην εσωτερική αγορά καλύπτοντας τις εσωτερικές ανάγκες της. Έχοντας δείκτη επάρκειας 148% παρατηρούμε ότι η παραγωγή επαρκεί να καλύψει την εγχώρια κατανάλωση οπότε δικαίως βρίσκεται πρώτη σε κατάταξη στον πίνακα των εξαγωγών.

Η Κίνα , η δεύτερη παραγωγός χώρα έχοντας το 22,8% της παγκόσμιας παραγωγής ακολουθεί εντελώς διαφορετική πολιτική εξαγωγών. Διοχετεύει πολύ μικρό μέρος της παραγόμενης ποσότητας στην παγκόσμια αγορά. Τα ποσοστά των εξαγωγών τους παρουσιάζουν διακυμάνσεις ανά έτος . Το 2003 σημείωσε το μεγαλύτερο ποσοστό στις εξαγωγές της δεκαετίας καθώς διοχέτευσε το 14,14% σημειώνοντας την επόμενη χρονιά σημαντική πτώση εξάγοντας μόλις το 1,78% και διατηρώντας τα χαμηλά ποσοστά φτάνει στα έτη 2008-2009 να τα μηδενίσει. Η πολιτική αυτή δικαιολογείται αφού με δείκτη επάρκειας στο 104% με δυσκολία καλύπτει τις εσωτερικές ανάγκες του πληθυσμού.

Η Βραζιλία τρίτη παραγωγός χώρα κατέχοντας το 7,2% της παγκόσμιας παραγωγής μπαίνει δυναμικά στη διαδικασία των εξαγωγών το 2001 πουλώντας το 13, 42 της παραγωγής της στο εξωτερικό διατηρώντας την εικόνα της και τα επόμενα έτη φτάνει να εξάγει το 2007 το 21%της παραγωγής αφού τη χρονιά αυτή η παραγωγή πέρασε την κατανάλωση

κατά 6εκ τόνους με δείκτη επάρκειας 124%. Την επόμενη χρονιά το ποσοστό της έπεσε στο μισό, ενώ το 2009 αυξήθηκε στο 15%.

Το Μεξικό τέταρτη παραγωγός χώρα με το 3.5% της παγκόσμιας παραγωγής δε συμμετέχει σχεδόν καθόλου στην τροφοδότηση της διεθνούς αγοράς με το προϊόν αυτό αφού η παραγωγή απέχει κατά πολύ από τις ανάγκες της εσωτερικής κατανάλωσης με δείκτη επάρκειας στο 81%.

Σε αντίθεση με την Αργεντινή πέμπτη παραγωγό χώρα, έχοντας μόλις το 2,8% της παραγωγής, κρατάει το 30-45% για εσωτερική κατανάλωση και το υπόλοιπο 60-70 % το διοχετεύει στη διεθνή αγορά για πώληση, διατηρώντας την ίδια πολιτική εξαγωγών στη διάρκεια της δεκαετίας.

1.3.2 Σιτάρι

Στο σιτάρι οι δυο μεγάλες παραγωγόι χώρες είναι η Κίνα και η Ινδία με πρώτη την Κίνα έχοντας το 19,29 % παραγόμενης ποσότητας παγκοσμίως διαθέτοντας όμως ελάχιστο μέρος για εξαγωγές. Τα ποσοστά είναι μονοψήφιοι αριθμοί με μεγαλύτερο αυτό του 2003 2,59% της ετήσιας παραγωγής της.

Την ίδια πολιτική ακολουθεί και η Ινδία δεύτερη παραγωγός χώρα διαθέτοντας ελάχιστη από την παραγόμενη ποσότητα της για πώληση εκτός Ινδίας, με μεγαλύτερο ποσοστό αυτό του 2003 6,22%. Ο δείκτης επάρκειας των χωρών αυτών ανέρχεται στο 103% για την Κίνα και στο 100% για την Ινδία, πράγμα που σημαίνει ότι στις χώρες αυτές υπάρχει υπερκατανάλωση σιταριού και γι' αυτό δεν επαρκούν τα αποθέματα τους να καλύψουν την εσωτερική ζήτηση.

Σε αντίθεση με την Κίνα και την Ινδία η Αμερική παρόλο που έχει μικρότερη παραγωγή έχει δείκτη επάρκειας 171% πράγμα που της επιτρέπει να διαθέτει περίπου τη μισή παραγόμενη ποσότητα στη διεθνή αγορά για πώληση, φτάνοντας το 2007 να διαθέσει το 59,02% της ετήσιας παραγωγής για εξαγωγές. Η Ρωσία μια ανερχόμενη δύναμη τη δεκαετία του 2000 στην παραγωγή του σιταριού και κριθαριού έχει γίνει σημαντικός εξαγωγέας. Κατέχοντας την τέταρτη θέση παγκοσμίως με ποσοστό παραγωγής 8,79 %. Ξεκινώντας με χαμηλή παραγωγή στην αρχή της δεκαετίας έφτασε το 2009 να διπλασιάσει την παραγόμενη ποσότητα της κατ' επέκταση η διαδικασία αυτή επηρέασε και τις εξαγωγές της αφού είχε δείκτη επάρκειας το 2007 140% . Αυτό φαίνεται και από τα ποσοστά στον

πίνακα των εξαγωγών μας στον οποίο παρουσιάζεται αρχικά με μονοψήφια ποσά μόλις 2,10 εξάγει το 29,26 το 2007 και στο τέλος της δεκαετίας διαθέτει το 27,25 % στην παγκόσμια αγορά .

Στις επόμενες χώρες Γαλλία και Καναδά αντίστοιχα βλέπουμε ότι διαθέτουν πολύ μεγάλο μέρος της παραγόμενης ποσότητας στον τομέα των εξαγωγών η Γαλλία που παράγει το 6,85 % της παραγόμενης ποσότητας διαθέτει περίπου τη μισή παραγωγή της στην εξωτερική αγορά. Ο Καναδάς με ποσοστό 4,56% φτάνει να προσφέρει σε αγορές του εξωτερικού μέχρι και το 87,52 % της παραγόμενης ποσότητας έχοντας σε όλα τα έτη υψηλά ποσοστά εξαγωγών. Αυτό δικαιολογείται αφού και τα δύο κράτη έχουν υπερκαλύψει τις εσωτερικές τους ανάγκες με τους τον δείκτη του Καναδά να ανέρχεται στο 235% και της Γαλλίας στο 157%

1.3.3 Κριθάρι

Η παραγωγή του κριθαριού παρουσιάζει μεγαλύτερη διασπορά και οι ποσοστιαίες διαφορές είναι σχετικά μικρές μεταξύ των χωρών με εξαίρεση τη Ρωσία που προπορεύεται έχοντας το 15,06% της παραγόμενης ποσότητας. Στο προϊόν αυτό παρατηρούμε ότι οι εξαγωγές της Ρωσίας κυμαίνονται σε χαμηλά ποσοστά αυξάνοντας τα λίγο τα έτη 2002 -2003 και στο τέλος της δεκαετίας έφτασε να εξάγει 19,52 % της παραγόμενης ποσότητας αυτή η συμπεριφορά δικαιολογείται γιατί παρατηρώντας το πηλίκιο προσφοράς /κατανάλωση παρατηρούμε ότι κάποιες χρονιές δεν είχε επαρκή παραγωγή για την κάλυψη των εσωτερικών αναγκών της . Η Γερμανία επίσης βλέπουμε ότι δεν ακολουθεί σταθερή πολιτική εξαγωγών καθώς το 2000 φτάνει να εξάγει το 51% του παραγόμενου προϊόντος ενώ το 2009 μόλις το 9,5% κρατώντας το ποσοστό γύρω στο 20-25% για αρκετά έτη. Ο Καναδάς παράγοντας το 9,82% του κριθαριού παγκοσμίως οι εξαγωγές του κυμαίνονται από 10-20% σε όλη τη δεκαετία παρουσιάζοντας μεγάλη μείωση το 2003 ρίχνοντας τις εξαγωγές στο 6,39 % .Η Γαλλία αντίθετα τέταρτη δύναμη στο χώρο του κριθαριού εξάγει μεγάλο μέρος της παραγωγής της διατηρώντας όλη τη δεκαετία υψηλά ποσοστά με υψηλότερο αυτό στην αρχή της δεκαετίας εξάγοντας το 65,04% και χαμηλότερο αυτό στο τέλος ρίχνοντας το ποσοστό στο 36,66% με δείκτη επάρκειας 323% δικαιολογείται η πολιτική που ακολουθεί αφού έχει μεγάλο πλεόνασμα παραγωγής. Τέλος τα ποσοστά της Ουκρανίας με ποσοστό 8,19% της παγκόσμιας παραγωγής , παρουσιάζουν συνεχή

αυξητική τάση καθώς ξεκινά με 16,58% το 1999 και μεταβάλλοντας ανά έτος την εξαγόμενη ποσότητα κριθαριού προ τα πάνω φτάνει το 2009 να εξάγει το 46,39% του προϊόντος που παράγει.

1.3.4 Βρώμη

Μελετώντας τους πίνακες της κατεύθυνσης παραγωγής, εξάγουμε αξιόλογα συμπεράσματα.

Η Ρωσία πρώτη παραγωγική δύναμη σε βρώμη έχοντας το 25% της παγκόσμιας παραγωγής και δείκτη επάρκειας 100% έχει, καθ'όλη την επταετία, μηδενικά ποσοστά συμμετοχής στο παγκόσμιο εμπόριο του προϊόντος αυτού. Επομένως εξάγεται το συμπέρασμα ότι όλη η παραγόμενη ποσότητα της Ρωσίας διοχετεύεται στην εγχώρια αγορά για την κάλυψη των εσωτερικών αναγκών της.

Δε συμβαίνει το ίδιο με τη δεύτερη παραγωγική δύναμη. Ο Καναδάς παράγοντας το 18% της παγκόσμιας βρώμης και με δείκτη επάρκειας 192% υπερκαλύπτει τις ανάγκες στο εσωτερικό της χώρας και έχει τη δυνατότητα να εξάγει μεγάλα ποσοστά προϊόντος, της τάξεως 35%-50% της παραγόμενης ποσότητας .

Το ποσοστό της Αυστραλίας 6,5%, παρουσιάζεται αισθητά μειωμένο σε σχέση με τη Ρωσία και τον Καναδά . Όμως με δείκτη επάρκειας 140% έχει τη δυνατότητα παρουσίας στο παγκόσμιο εμπόριο βρώμης εξάγοντας κυμαινόμενες αλλά σταθερές ποσότητες ετησίως. Με μεγαλύτερη συμμετοχή αυτή του 2006 - 36% και μικρότερη αυτή του 2003 - 7%. Τα έτη 1999-2002 αλλά και 2004 τα ποσοστά κινούνται στη κλίμακα 22%-26% .

Το ίδιο ισχύει και για τη Φιλανδία 4η παραγωγική δύναμη με 6% της παγκόσμιας παραγωγής.

Ο δείκτης επάρκειας της χώρας αυτής ανέρχεται στο 170% δηλώνοντας έτσι ότι υπάρχει η δυνατότητα εξαγωγής μεγάλου μέρους των αποθεμάτων της .

Πράγματι τα ποσοστά συμμετοχής της χώρας αυτής είναι αρκετά υψηλά αφού το 2000 όπου παρατηρείται και η μικρότερη προσφορά βρώμης 17% σε αντίθεση με το 2001 όπου εδώ το ποσοστό εξαγωγής εκτοξεύεται στο 43%.

Τα υπόλοιπα έτη οι εξαγωγές κυμαίνονται στην κλίμακα του 23% με 40%.

Η εικόνα της Πολωνίας 5η στο πίνακα παραγωγής με 5,5% και δείκτη

επάρκειας 104% είναι αδιάφορη , καθώς παρουσιάζει μικρή κινητικότητα κατά τα έτη 2005-2007 με ποσοστά της τάξεως του 7% που όμως δεν καταφέρνει να διατηρήσει και το 2007 μειώνεται σε 3%.

1.3.5 Σίκαλη

Ρωσία κατέχει και στην παραγωγή της σίκαλης την πρώτη θέση παράγοντας το 26,88% παγκοσμίως, παρόλα αυτά η Ρωσία δεν τροφοδοτεί την διεθνή αγορά με το προϊόν αυτό καθώς οι εξαγωγές της κυμαίνονται σε πολύ χαμηλά επίπεδα φτάνοντας πολλές χρονιές να μην εξάγει καθόλου σίκαλη ή οι εξαγωγές της να μην είναι άξιες λόγου με εξαίρεση το 2003 που το ποσοστό των εξαγωγών της έφτασε στο 9,62%.

Την ίδια εικόνα έχει και η Πολωνία καθώς ενώ είναι η δεύτερη παραγωγός χώρα δεν εξάγει μεγάλες ποσότητες καθώς μόνο τα έτη 2005 με 10,19 και 2009 με 19,94 % εξήγαγε αξιοσημείωτες ποσότητες στη διεθνή αγορά.

Στον αντίποδα των χωρών αυτό βρίσκεται η Γερμανία που παρά την Τρίτη θέση που κατέχει τα ποσοστά του προϊόντος που εξάγει είναι πολύ υψηλά σε όλη τη δεκαετία. Με εξαίρεση τα δύο τελευταία έτη που οι εξαγωγές βρίσκονται γύρω στο 10% για τέσσερα έτη εξάγουν το 20-25% της παραγόμενης ποσότητας του και τα υπόλοιπα χρόνια οι εξαγωγές τους κυμαίνονται από 35-53% , γεγονός που την κατατάσσει πρώτη χώρα σε εξαγωγές. Η Λευκορωσία βρίσκεται στην τέταρτη θέση αλλά και τα ποσοστά των εξαγωγών της βρίσκονται σε μηδενικά επίπεδα εκτός από το 2003 που εξήγαγε το 14,55% και το 2002 το 5,29% παραγόμενης ποσότητας της . Η Ουκρανία έχει μεγάλες διακυμάνσεις στις εξαγωγές της το 2008 εξήγαγε καθόλου σίκαλη ενώ το 2002 πούλησε στη διεθνή αγορά το 31% της παραγωγής της όπως και το 1999 το 30% τα υπόλοιπα έτη τα ποσοστά είναι πιο ομαλά καθώς κυμαίνονται σε μονοψήφιους αριθμούς .

1.3.6 Ρύζι

Στους υπό ανάλυση πίνακες της κατεύθυνσης ρυζιού, στην παγκόσμια αγορά ,δεν παρατηρούνται αξιοσημείωτες μεταβολές.

Οι δύο από τις μεγαλύτερες παραγωγικές δυνάμεις ρυζιού Ινδονησία και Μπαγκλαντές παράγοντας το 15% της παγκόσμιας παραγωγής δεν έχουν καμία δυνατότητα εξαγωγής προϊόντος προς τρίτες χώρες καθώς οι δείκτες επάρκειας των χωρών αυτών είναι 104% γεγονός που ερμηνεύει αυτή την

αδυναμία, καθώς και την ανάγκη να πραγματοποιήσουν μικρές εισαγωγές

.

Η Κίνα πρώτη παραγωγική δύναμη ρυζιού καταφέρνει να εξάγει αμελητέες ποσότητες της τάξεως 1% με 2% όπου τελικά καλύφθηκαν από αντίστοιχες εισαγωγές.

Η Ινδία παρουσιάζει καλύτερη εικόνα , τα ποσοστά των εξαγωγών της παρουσιάζουν μικρές ανοδικές τάσεις , μη μπορώντας όμως να ξεφύγουν από τα μονοψήφια νούμερα. Επιπλέον η Ινδία καταφέρνει να καλύψει τις εγχώριες ανάγκες ρυζιού και έτσι να αποφύγει εισαγωγή στο εν λόγω προϊόν.

Μια κάπως διαφορετική εικόνα παρατηρείται στον πίνακα του Βιετνάμ όπου η χώρα αυτή παράγοντας μόνο το 5,87% της παγκόσμιας παραγωγής ρυζιού καταφέρνει να καλύψει τις εσωτερικές καταναλωτικές ανάγκες του πληθυσμού της , γεγονός που φανερώνεται και από το δείκτη επάρκειας της 132% και να εξάγει και αρκετά μεγάλες, για την παραγωγή της χώρας, ποσότητες . Αναλυτικότερα θα αναφέρω ότι το Βιετνάμ έχει σταθερή παρουσία εξαγωγών τα έτη 1999 έως 2007 κατά μέσο όρο 18% ετησίως με μέγιστη ποσότητα εξαγωγής αυτή του 1999 και 2003 όπου το ποσοστό ανήλθε στο 22% ενώ η μικρότερη ποσότητα σημειώθηκε το 2002 το ποσοστό εξαγωγών το έτος αυτό ανήλθε στο 14%.

1.4 ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ ΤΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ

(ΚΑΤΑΝΑΛΩΣΗ – ΖΩΟΤΡΟΦΕΣ- ΒΙΟΚΑΥΣΙΜΑ)

Όπως έχει ήδη αναφερθεί τα δημητριακά είναι η σπουδαιότερη κατηγορία φυτών ως εκ τούτου χρησιμοποιούνται για την κάλυψη των βασικών διατροφικών αναγκών, αλλά και για την παρασκευή ζωοτροφών. Τα δημητριακά χρησιμοποιούνται σαν πρώτη ύλη στη βιομηχανία για την παρασκευή άλλων παρασκευασμάτων. Αρκετά χρόνια γίνεται συστηματική προσπάθεια της χρήσης των δημητριακών για την παραγωγή βιοκαυσίμων. παρακάτω παρατίθεται η κατεύθυνση των δημητριακών στους διάφορους τομείς:

1.4.1 Καλαμπόκι

Πρώτη σε προμήθειες καλαμποκιού βρίσκεται η Η.Π.Α. έχοντας κατά Μ. Ο. παραγωγή 200 εκ. τόνους κάνοντας εισαγωγή περίπου 500χιλ. τόνους και εξαγοντας περίπου 50 εκ. τόνους ετησίως. Τα αποθέματα της παρουσιάζουν διακυμάνσεις και φτάνει να έχει διαθέσιμα στην εγχώρια αγορά γύρω στους 200 με 225 εκ. τόνους στην επταετία που έχουμε διαθέσιμα στοιχεία.

Το μεγαλύτερο κομμάτι του διαθέσιμου προϊόντος προορίζεται για ζωοτροφές περίπου το 70% ,σε όλη την χρονική περίοδο που μελετάμε όμως παρά τη συνεχή αύξηση της διαθέσιμης ποσότητας τα ποσοστά που παρέχονται για ζωοτροφές παρουσιάζουν πτωτική πορεία από 75% έφτασε να διατίθεται το 67% πτώση της τάξεως του 8% σε απόλυτους αριθμούς βλέπουμε ότι μένει σταθερή η παρεχόμενη ποσότητα γύρω 141-150 εκ τόνους. Σταθερά είναι και τα ποσοστά του προϊόντος για διατροφή. Το ποσοστό του προϊόντος προς επεξεργασία έχει συνεχή αυξανόμενη πορεία της τάξεως του 8% άρα το συμπέρασμα που εξαγάγουμε είναι ότι όλη η αύξηση της παραγωγής διοχετεύτηκε για επεξεργασία ίσως για βιοκαύσιμα. Η Κίνα παρουσιάζει διαφορετική εικόνα σε σχέση με την Αμερική ενώ παρατηρείται αύξηση των διαθέσιμων της αλλά και της παραγόμενης ποσότητας για ζωοτροφές παρουσιάζει πτωτική τάση της τάξεως 6% ενώ είναι σχεδόν μηδενικά τα ποσοστά του προς επεξεργασία προϊόντος. Ταυτόχρονα βλέπουμε ότι αυξάνονται οι ποσότητες που διατίθενται για άλλη χρήση περίπου 11%.

Η Βραζιλία τρίτη παραγωγός χώρας βασιζόμενη κυρίως στην εγχώρια παραγωγή την οποία έχει αυξήσει στη δεκαετία 58% με λίγες εισαγωγές, εξαγοντας στην αρχή της δεκαετίας ελάχιστες ποσότητες αλλά αυξάνοντας συνεχώς τα ποσοστά της στον τομέα αυτό αυξάνει και τα διαθέσιμα προς κατανάλωση προϊόν της από 33 εκ. τόνους σε 42 εκ. τόνους . Πτωτική τάση ακολουθεί η διάθεση του προϊόντος στο τομέα των ζωοτροφών αλλά αυξάνοντας την ποσότητα που διατίθεται για διατροφικές ανάγκες από 8,7% σε 12,6%

Το Μεξικό διαθέτει τις ποσότητες των αποθεμάτων του για χρήση στον τομέα της κτηνοτροφίας αλλά και της διατροφής περίπου το 50% σε αντίθεση με τις άλλες δύο χώρες που περιγράψαμε όπου στο τομέα της διατροφής παρέχετε μικρό μέρος της παραγόμενης ποσότητας.

Η Αργεντινή όπως φαίνεται από τον πίνακα των ποσοστών έχει μια πιο ισορροπημένη κατανομή του καλαμποκιού στους διάφορους τομείς, το 50 με 60% το διαθέτει για ζωοτροφές 6% έως 9% διατίθεται για διατροφή αλλά μεγάλο μέρος διοχετεύει για άλλες χρήσεις παρουσιάζοντας πτωτική πορεία αφού από το 21% του 1999 έπεσε στο 14% το 2007. Για επεξεργασία διοχετεύει το 6-9%.

1.4.2 Σιτάρι

Η Κίνα πρώτη χώρα σε παραγωγή σιταριού παράγοντας το 19% παγκοσμίως κάνοντας ελάχιστες εξαγωγές και εισάγοντας σταθερά 2εκ τόνους με εξαίρεση τα έτη 2004 -2005 διαθέτει στην εγχώρια αγορά 105-110εκ τόνους σιταριού . Ο κύριος όγκος της ποσότητας διατίθεται για να καλύψει διατροφικές ανάγκες του πληθυσμού, ελάχιστη ποσότητα για σπορά και ζωοτροφές . Το ίδιο ισχύει και για την Ινδία η οποία καταναλώνει το 92% της διαθέσιμης ποσότητας για διατροφή . Και η Αμερική Τρίτη παραγωγός χώρα κατέχει το 10%της παραγόμενης ποσότητας αλλά διαθέτη μεγάλο μέρος της παραγωγής περίπου το 50% για εξαγωγές . Όπως είναι φυσικό και η Αμερική χρησιμοποιεί το μεγαλύτερο μέρος της ποσότητας περίπου 25-26 εκ τόνους για κάλυψη διατροφικών αναγκών της αλλά και στον τομέα της κτηνοτροφίας για ζωοτροφές διαθέτει 3-4 εκ .τόνους αρκετά μεγάλο ποσοστό σε σχέση με τις προηγούμενες χώρες. Η Ρωσία η οποία μπήκε δυναμικά στην παραγωγή σιταριού ιδίως στο τέλος της δεκαετίας ξεπερνώντας σε παραγωγή την Αμερική κατανέμει το προϊόν κατά 50% για κάλυψη διατροφικών αναγκών

30% για ζωοτροφές παρουσιάζοντας ποσοστιαία μείωση στην πορεία της δεκαετίας και 15% για σπόρους. Η Γαλλία η πρώτη σε παραγωγή στη Ευρώπη με αντίθετα με τις προηγούμενες χώρες η Γαλλία έχοντας σχετικά μικρή παραγωγή σε σχέση με τις προηγούμενες χώρες δίνει μεγάλο βάρος στο τομέα των εξαγωγών εξαγοντας σε πολλές περιπτώσεις περισσότερο από τα 50% της παραγόμενης ποσότητας και έχοντας σχετικά λίγες εισαγωγές χρειάζεται τη μισή ποσότητα από την οποία παράγει για να καλύψει τις ανάγκες της . Το αντίθετο σε σχέση με τις άλλες χώρες ακολουθεί η Γαλλία η οποία διοχετεύει το 50-55% για ζωοτροφές και μόνο το 30% για διατροφικές ανάγκες. Επίσης παρατηρείται ότι ενώ οι μεγάλες παραγωγοί χώρες έχουν μηδενικό ποσοστό παραγωγής για επεξεργασία η Γαλλία διαθέτει στην αρχή της δεκαετίας το 5% με συνεχή αυξανόμενη τάση φτάνοντας το 2007 να διαθέσει το 23%.

1.4.3 Κριθάρι

Η Ρωσία διαθέτει τα αποθέματα κριθαριού στον τομέα της κτηνοτροφίας κατά 70%, το 17% με 20% για γεωργική καλλιέργεια και ένα μικρό μέρος το προορίζει για επεξεργασία στη βιομηχανία, ενώ ελάχιστες ποσότητες διατίθενται στον τομέα της διατροφής . Η Γερμανία δεύτερη παραγωγός χώρα με μικρές εισαγωγές αλλά εξαγοντας το 20% της παραγόμενης ποσότητας κατανέμει το προϊόν αυτό κατά κύριο λόγο στον τομέα της κτηνοτροφίας με ποσοστό γύρω στο 70% με 75% αλλά και στον τομέα της βιομηχανίας για περαιτέρω επεξεργασία το 18% και κάποιες χρονιές το 23% .

Ο Καναδάς δεν παρουσιάζει κάποια ιδιομορφία στη διαχείριση των αποθεμάτων κριθαριού το μεγαλύτερο μέρος το διοχετεύει για ζωοτροφές στον τομέα της κτηνοτροφίας που σε πολλές χρονιές φτάνει και το 90% με 92% μικρό μέρος για επεξεργασία 4%-7% στο βιομηχανικό τομέα αλλά και το υπόλοιπο 5% για σπορά.

Η εικόνα της Γαλλίας είναι στην ίδια μορφή με του Καναδά , διαθέτει μεγάλο μέρος 90% της παραγωγής για κτηνοτροφικούς σκοπούς καθώς και για σπορά. Η Ουκρανία η οποία εμφανίζεται πρώτη φορά στο χάρτη των μεγάλων παραγωγών συμμετέχοντας με το 33% της παραγωγής στις εξαγωγές , διοχετεύει τη διαθέσιμη ποσότητα της στην κτηνοτροφία κατά 80% παρουσιάζοντας μείωση το 2007 καθώς ρίχνει το ποσοστό στο 67%

αυξάνοντας το ποσοστό της στον τομέα της γεωργίας το οποίο φτάνει στο 15% από 9% που ήταν σε προηγούμενα χρόνια αλλά και στη βιομηχανία αυξάνει το προς επεξεργασία προϊόν από 3% σε 13% η Ουκρανία και στον τομέα της Διατροφής έχει σχετικά αυξημένα ποσοστά της τάξεως του 2-3% συγκριτικά με τα μηδενικά ποσοστά που παρουσιάζουν οι προηγούμενες χώρες.

1.4.4 Βρώμη

Εκτός από τη Ρωσία η οποία είναι η πρώτη σε παραγωγή βρώμης παγκοσμίως έχοντας μικρό ποσοστό εξαγωγών διοχετεύει το μεγαλύτερο μέρος του προϊόντος αυτού για κτηνοτροφία με ποσοστό περίπου 60% αλλά και στη γεωργία το υπόλοιπο 28-40% μικρό κομμάτι της παραγωγής μόλις το 3-5% προορίζεται για επεξεργασία στους διάφορους σκοπούς . Υπόλοιπες χώρες με ίδια περίπου ποσοστά κατανέμουν την ποσότητα παραγωγής στη κτηνοτροφία και κατά 80-90% στην κτηνοτροφία και το υπόλοιπο 10% στην Γεωργία .

1.4.5 Σίκαλη

Η Σίκαλη ένα προϊόν με σχετικά μικρή παγκόσμια παραγωγή στη μεγαλύτερη ποσότητα του παράγεται στη Ρωσία με ποσοστό 26,8% . Το δημητριακό αυτό χρησιμοποιείται κατά 50% στην κτηνοτροφία για ζωοτροφές , με εξαίρεση το 2006 που χρησιμοποιήθηκε περισσότερο στον τομέα της διατροφής κατά 40% και λιγότερο στην κτηνοτροφία 32% . Στον τομέα γεωργίας χρησιμοποιείται το 10% - 20% . Τα ποσοστά που προορίζονται για βιομηχανική χρήση είναι σχετικά μικρά με εξαίρεση τα έτη 2001-2002 που κυμάνθηκαν στο 12%-14%. Η Πολωνία κατευθύνει κατά κύριο λόγο την διαθέσιμη ποσότητα της στους δυο τομείς, της κτηνοτροφίας και της διατροφής με μικρότερο ποσοστό, περίπου 30% . Η Γερμανία Τρίτη παραγωγική χώρα δίνει μεγάλο βάρος στις εξαγωγές του προϊόντος αυτού αφού εξαγει το 29% της παραγωγής της κάνοντας ελάχιστες εισαγωγές . Η κτηνοτροφία απορροφά το 50-60 % της παραγόμενης ποσότητας με τη διατροφή να χρειάζεται το 28% και 1999 το 41% της παραγόμενης ποσότητας και τον τομέα της βιομηχανίας να παρουσιάζει αυξημένα ποσοστά τα έτη 2005,2006,2007. Η Λευκορωσία ενώ κατά κύριο λόγο μοιράζει τα αποθέματα της πρώτα στην κτηνοτροφία

έπειτα στη διατροφή και στη γεωργία το 1999 παρατηρείται πτώση στον τομέα της κτηνοτροφίας και αύξηση των άλλων τμημάτων της.

Τέλος η Ουκρανία διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στον τομέα των εξαγωγών αφού εξάγει το 9% του προϊόντος που διαθέτει παρατηρώντας και στην περίπτωση αυτή ότι η κτηνοτροφία μένει πίσω σε αντίθεση με τη γεωργία που απορροφά το 21% και το διατροφικό κομμάτι περίπου το 60% το ίδιο φαινόμενο παρατηρείται και την επόμενη χρονιά και έπειτα παρατηρούμε ότι ομαλοποιείται η κατάσταση με την διατροφή να κατέχει την πρώτη θέση η κτηνοτροφία τη δεύτερη και η γεωργία την τρίτη .

1.4.6 Ρύζι

Στο Ρύζι η εικόνα είναι ξεκάθαρη από την Κίνα πρώτη παγκόσμια δύναμη μέχρι το Βιετνάμ παρατηρούμε ότι το σύνολο σχεδόν του παραγόμενου προϊόντος κατευθύνεται στον τομέα της διατροφής και μικρό μέρος στους άλλους τομείς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙ

ΖΗΤΗΣΗ /ΚΑΤΑΝΑΛΩΣΗ ΔΗΜΗΤΡΙΑΚΩΝ ΣΤΗ ΔΙΕΘΝΗ ΑΓΟΡΑ

Μελετώντας τα ποσοστά των εισαγωγών στη διεθνή αγορά δημητριακών βλέπουμε σε κάποια προϊόντα να υπάρχουν χώρες που απορροφούν μεγάλο μέρος της παραγωγής ενώ οι υπόλοιπες χώρες καλύπτουν τις ανάγκες τους με χαμηλά ποσοστά εισαγωγών.

Αναλυτικότερα για κάθε προϊόν παρατηρούνται τα ακόλουθα:

2.1 Καλαμπόκι

Μεγάλη εισαγωγική χώρα είναι η Ιαπωνία η οποία απορροφά το 22,4% του καλαμποκιού που προσφέρετε στη διεθνή αγορά για πώληση. Με αισθητά μικρότερα ποσοστά από την Ιαπωνία ακολουθούν η Κορέα με 10,7%, αξιοσημείωτο είναι ότι το Μεξικό παρόλο που βρίσκεται στην τέταρτη θέση έχοντας το 3,5% της παγκόσμιας παραγωγής δεν επαρκούν οι ποσότητες για να καλύψει τις εσωτερικές του ανάγκες και αναγκάζεται να κάνει εισαγωγές απορροφώντας το 8% της παγκόσμιας ζήτησης σε καλαμπόκι. Η Ευρωπαϊκή Ένωση ζητάει το 7,9% και ακολουθεί η Κίνα με 6% παρόλο που και η Κίνα παράγει το 22,8% της παγκόσμιας παραγωγής και βρίσκεται στη δεύτερη θέση. Η Ισπανία παρόλο που είναι χώρα κράτος μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης καταναλώνει ξεχωριστά το 5,9% του καλαμποκιού που πωλείται διεθνώς. Με το ποσοστό της Αιγύπτου 5,2% και της Ολλανδίας 3,9% οι χώρες αυτές απορροφούν το 66,10 %.

2.2 Σιτάρι

Στο σιτάρι τα ποσοστά ανά χώρα κυμαίνονται σε χαμηλότερα νούμερα δίνοντας έτσι μεγαλύτερη διασπορά σε χώρες.

Πρώτη όπως και στο καλαμπόκι βρίσκεται η Ιαπωνία με ποσοστό 8,5% της παγκόσμιας ζήτησης .με λίγο χαμηλότερο ποσοστό ακολουθεί η Ευρωπαϊκή Ένωση 8,5%. Η Ιταλία μόνη της απορροφά το 8,1 % όσο δηλαδή και

ολόκληρη η Ευρωπαϊκή Ένωση . Μεγάλο κομμάτι των εισαγωγών απορροφά μια Αφρικανική χώρα, η Αλγερία καταναλώνοντας το 7,3% της παγκόσμιας ζήτησης σιταριού. Ακολουθεί η Βραζιλία με 6,4% με το ίδιο ποσοστό συναντάμε και τη Αίγυπτο ακολουθεί η Ινδονησία με 5,2% η Ισπανία με 4,9% η Κορέα με 4,2 % και η Ολλανδία με 3,9% συμπληρώνοντας οι χώρες αυτές το 63% της παγκόσμιας κατανάλωσης .

Κάνοντας όμως μια κατανομή ανά ηπείρους παρατηρούμε ότι η Ευρώπη συγκεντρώνει το 25% των παγκόσμιων εισαγωγών , η Ασία το 18 % με την Ιαπωνία την Ινδονησία και την Κορέα , η Αφρική το 13,7% και μια χώρα της Ν. Αμερικής το 6,4%. Ρίχνοντας μια ματιά στον πίνακα των μεγαλύτερων παραγωγών χωρών και συγκρίνοντας των με τον πίνακα των εισαγωγικών χωρών παρατηρούμε ότι οι χώρες που καταλαμβάνουν τις πρώτες θέσεις στην παραγωγή όπως Κίνα Ινδία και Η.Π.Α. δεν μένουν έξω από τον πίνακα των εισαγωγικών χωρών με πολύ χαμηλότερα ποσοστά.

2.3 Κριθάρι

Στο Κριθάρι παρατηρούμε ότι το 65% της παγκόσμιας ζήτησης κατανέμετε ανάμεσα σε Ασιατικές και Ευρωπαϊκές χώρες πρώτη χώρα εισαγωγής είναι η Σαουδική Αραβία με ποσοστό 29,2% ακολουθεί η Κίνα με 10,6% και Τρίτη η Ιαπωνία με 8,4%. Στη συνέχεια ακολουθούν Ευρωπαϊκές χώρες το Βέλγιο με 6,4% η Ολλανδία με 5,1% και την Γερμανία με 5% η Γερμανία μάλιστα είναι και η δεύτερη παραγωγός χώρα με ποσοστό 10,5% παγκοσμίως μέσα στη δεκαετία.

2.4 Βρώμη

Αξιοσημείωτο με τη βρώμη είναι ότι μόνο οι Η.Π.Α. εισάγουν το 62% των παγκόσμιων εισαγωγών. Με μονοψήφια ποσοστά ακολουθούν η Γερμανία με 6,7 η Ιαπωνία με 4,1% το Μεξικό με 3,7% και η Ισπανία με 3,2% καλύπτοντας με τα νούμερα αυτά το 80 % των εισαγωγών παγκοσμίως. Οι υπόλοιπες χώρες ακολουθούν με ποσοστά που κυμαίνονται ανάμεσα στο 2% και 1% αλλά και μικρότερα της μονάδας .

2.5 Σίκαλη

Στον πίνακα της σίκαλης δεν παρατηρούνται μεγάλες αλλαγές όσον αφορά τις χώρες που παρουσιάζονται.

Στην πρώτη θέση σταθερά βρίσκεται η Ιαπωνία με 14,7% ακολουθεί η Ισπανία με 12,6% στη συνέχεια συναντάμε την Ολλανδία με 9,7% την Γερμανία 8,3% τις Η.Π.Α. με 7,9% αλλά και την Ευρωπαϊκή Ένωση 5,3%. Τέλος την Κορέα με 4,6% . Οι χώρες αυτές αποτελούν το 63,3% των παγκόσμιων εισαγωγών.

Κάνοντας την κατανομή ανά ηπείρους θα δούμε ότι πρώτη είναι η Ευρώπη με τις εισαγωγές των μεμονωμένων χωρών αλλά και της ίδιας της Ε.Ε. φτάνοντας στο 48,5% . Οι Ασιατικές χώρες απορροφούν πολύ μικρότερη ποσότητα 19,3% και οι Η.Π.Α. με 7,9%. Η Ρωσία πρώτη παραγωγός χώρα αλλά και η Γερμανία τρίτη μη καλύπτοντας τις ανάγκες τους κάνουν εισαγωγές για να καλύψουν τις ποσότητες που υπολείπονται

2.6 Ρύζι

Στην περίπτωση του Ρυζιού ο χάρτης αλλάζει. Εδώ πρώτο στη εισαγωγή ρυζιού είναι το Μεξικό με πολύ μεγάλο ποσοστό 32,7% ακολουθεί άλλη μια χώρα της λατινικής Αμερικής η Βραζιλία με ποσοστό 7,5% . στη συνέχεια η Τουρκία απορροφά μεγάλο μέρος της προσφερόμενης ποσότητας κάνοντας το 6,5% του ρυζιού. Με το ίδιο ποσοστό ακολουθεί η Νικαράγουα και με λίγο μικρότερο η Κόστα Ρίκα 6,4% .με το ποσοστό της Ονδούρας 5,6% συμπληρώνουμε τις χώρες που καταναλώνουν το 65% της προσφερόμενης ποσότητας ρυζιού. Παρατηρώντας τον πίνακα που απαρτίζουν το 100% των εισαγωγών παγκοσμίως θα προσέξουμε ότι εδώ συναντάμε κυρίως στις χώρες χαμηλού εισοδήματος

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙΙ

ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΙΜΩΝ ΑΝΑ ΕΙΔΟΣ

3.1 Ιστορική εξέλιξη των τιμών των βασικών αγροτικών προϊόντων

Από το 1990 και λαμβάνοντας υπόψη το Γενικό Δείκτη Τιμών των Προϊόντων Διατροφής της Οργάνωσης των Ηνωμένων Εθνών για τη διατροφή και τη γεωργία (FAO), οι τιμές των βασικών αγροτικών προϊόντων κινούνται συνεχώς ανοδικά. Κυρίως όμως τα τελευταία χρόνια και συγκεκριμένα από τα μέσα του 2007 και μετά παρατηρείται «εκρηκτική» άνοδος στις τιμές των βασικών αγροτικών προϊόντων (καλαμπόκι, ρύζι, σιτηρά, ζάχαρη, σόγια, ελεούχοι σπόροι κ.λπ.), με τις τιμές να αγγίζουν επίπεδα ρεκόρ το 2008, καθώς η κατανάλωση ξεπέρασε την παραγωγή. Στη συνέχεια, παρατηρείται μια σχετική μείωση και το έτος 2011 οι τιμές αγγίζουν νέο επίπεδο ρεκόρ ξεπερνώντας αυτό του 2008.¹ Οι συνεχόμενες αυτές αυξήσεις έχουν προκαλέσει αναστάτωση παγκοσμίως, τόσο σε οικονομικό όσο και σε κοινωνικό επίπεδο. Ο κ. José Maria Sumpsi βοηθός γενικός γραμματέας του F.A.O. σε δηλώσεις του το 2011 διαμήνυσε ότι, οι τιμές των βασικών αγροτικών προϊόντων έχουν αγγίξει το υψηλότερο σημείο τους με εξαίρεση το ρύζι και το καλαμπόκι. Επίσης, οι παράγοντες του F.A.O. είναι αισιόδοξοι ότι οι τιμές των βασικών αγροτικών προϊόντων θα σταματήσουν να αυξάνονται και πιθανώς να παρουσιάσουν και μείωση, καθώς οι αγρότες σε διεθνή επίπεδο αυξάνουν τις καλλιέργειες τους για να εκμεταλλευτούν τις αυξήσεις των τιμών, παράλληλα όμως δεν αποκλείεται μια νέα αύξηση των τιμών καθώς υπάρχει μεγάλη ζήτηση για τα βασικά αγροτικά προϊόντα τόσο για βρώση όσο και για την παραγωγή βιοκαυσίμων.

3.1.2 Καλαμπόκι

Η τάση τιμών τα έτη 1991-2009 από τις πέντε μεγαλύτερες παραγωγές χώρες μελετώντας τις, τιμές παραγωγού με μονάδα μέτρησης USD/tonne (χρησιμοποιούμε αυτή τη μονάδα σε παγκόσμια βάση). Παρατηρούμε ότι για όλες τις χώρες αυτές ειδικά τη δεύτερη δεκαετία 2000-2009 υπάρχει μεγάλη αυξητική τάση των τιμών. Αύξηση αυτή των τιμών των αγροτικών προϊόντων οφείλεται και στη χρήση των δημητριακών για την παραγωγή

βιοκαυσίμων. Εκατομμύρια στρέμματα καλλιεργήσιμων για ανθρώπινη κατανάλωση δημητριακών και άλλων αγαθών να μετατραπούν σε καλλιέργειες παραγωγής βιοκαυσίμων. Έτσι, οδηγούν αναπόφευκτα σε ανταγωνισμό ανάμεσα στην παραγωγή τροφής και καυσίμων. Μέσα σε 2 χρόνια, από το 2005 έως το 2007 σύμφωνα με στοιχεία του Οργανισμού για την Οικονομική Συνεργασία και Ανάπτυξη και του Παγκόσμιου Οργανισμού Τροφίμων και Γεωργίας, η ζήτηση για βιοκαύσιμα σχεδόν είχε διπλασιαστεί από 47 σε 80 εκατομμύρια τόνους. Η τεράστια αυτή ζήτηση για βιοκαύσιμα περιορίζει σημαντικά τις ποσότητες που φτάνουν στον τελικό καταναλωτή για βρώση. Αυξημένη ζήτηση σε συνδυασμό με μειωμένη προσφορά έχει ως αποτέλεσμα την αύξηση των τιμών. Σημαντικό είναι να αναφερθεί ότι το ένα τρίτο των καλλιεργειών του καλαμποκιού στις ΗΠΑ το 2008 θα χρησιμοποιηθεί για να γεμίσουν οι δεξαμενές καύσιμα.

3.1.3 Σιτάρι

Αντίστοιχες τάσεις παρατηρούνται στο σιτάρι με μεγαλύτερη αυξητική τάση την τελευταία πενταετία 04-09 όπου συναντάμε μέχρι και διπλασιασμό τιμών σε αντίστοιχες χώρες.

3.1.4 Κριθάρι

Πολύ πιο έντονη είναι η αυξητική τάση στο κριθάρι αν και παρατηρούμε ότι στην πρώτη δεκαετία που εξετάζουμε και μέχρι το 2000 οι τιμές σε Γερμανία και Γαλλία (Ευρωπαϊκές χώρες) παρουσιάζουν πτωτική τάση για να συναντηθούν (με τη μέση τιμή των άλλων παραγωγών δυνάμεων Ρωσία , Ουκρανία , Καναδά). Στη συνέχεια και μέχρι το 2008 παρατηρούμε υπερδιπλασιασμό της τιμής τόνου σε USD τάση η οποία διορθώνει κάπως το 2010.

3.1.5 Ρύζι

Μιας και οι πιο μεγάλες παραγωγές χώρες βρίσκονται στην ίδια γεωγραφική περιοχή παρατηρούμε ότι από νωρίς υπάρχει σχετική ταύτιση τιμών ανά χώρα παραγωγής και σχεδόν ταυτόχρονα και δημιουργώντας αυξητικές τάσεις στην τελευταία δεκαετία, με αποκορύφωμα τα έτη 2008-2010 που διπλασιάζονται σε σχέση με το 1991.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα της Ινδίας όπου το 1991 160,0\$/tone εξελίχθηκε σε 385,7 \$/tone.

Διαχρονικά παρατηρούμε ότι οι τιμές των δημητριακών εκφρασμένες σε USD αρχίζουν στις μεγάλες παραγωγές χώρες να ταυτίζονται (Παγκοσμιοποίηση ,δυνατότητες κυκλοφορίας αγαθών σε παγκόσμιο επίπεδο-Διακίνηση αγαθών)

3.1.6 Ρύζι

Μελετώντας τον πίνακα τιμών της βρώμης μέσα στην εικοσαετία 1991-2010 παρατηρώ μεγάλες διακυμάνσεις όπου η Φιλανδία καταγράφει τιμή ρεκόρ 382,5\$/tone. Στη συνέχεια παρατηρείται μια προσπάθεια εξισορρόπησης των τιμών όπου η Ρωσία καταγράφει ανοδικές τάσεις ενώ η Φιλανδία συνεχίζει την προσπάθεια να γίνει ανταγωνιστική καταγράφοντας συνεχείς πτώσεις. Το 1996 οι πέντε χώρες φτάνουν να βρεθούν σε κοντινά επίπεδα τιμών. Το 1999 καταγράφονται οι χαμηλότερες τιμές της περιόδου. Το 2001 καταφέρνουν οι χώρες να κρατήσουν τις τιμές σε χαμηλά επίπεδα της τάξεως 60-100\$/tone. Στα ίδια περίπου επίπεδα θα διατηρηθούν για την επόμενη τριετία οι τιμές και των πέντε χωρών που όμως αρχίζουν και καταγράφουν αυξητικές τάσεις.

Από το 2006 και μέχρι 2008 καταγράφονται αυξητικές τάσεις όπου οι τιμές θα κυμανθούν από 150-235 \$/tone . Όλη αυτή η ανοδική πορεία θα αρχίζει να φθίνει από το 2009 όπου οι τιμές θα διορθωθούν λίγο και θα κυμανθούν από 99-171 . Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι η Ρωσία παρόλο που διατηρεί τις χαμηλότερες τιμές της παγκόσμιας αγοράς το 2009 ανεβαίνει και ξεπερνά την Πολωνία αλλά και η Φιλανδία σε επίπεδα τιμών που καθορίζονται από 99-171 \$/tone. Το επόμενο έτος ακολουθεί αυξητική πορεία αλλά η Ρωσία καταφέρνει να σημειώσει μια μικρή πτώση και να διορθώσει έτσι την τιμή της από 125 σε 118\$/tone.

3.1.7 Βρώμη

Μελετώντας τον πίνακα τιμών της βρώμης μέσα στην εικοσαετία 1991-2010 παρατηρώ μεγάλες διακυμάνσεις όπου η Φιλανδία καταγράφει τιμή ρεκόρ 382,5\$/tone. Στη συνέχεια παρατηρείται μια προσπάθεια εξισορρόπησης των τιμών όπου η Ρωσία καταγράφει ανοδικές τάσεις ενώ η Φιλανδία συνεχίζει την προσπάθεια να γίνει ανταγωνιστική καταγράφοντας

συνεχείς πτώσεις. Το 1996 οι πέντε χώρες φτάνουν να βρεθούν σε κοντινά επίπεδα τιμών. Το 1999 καταγράφονται οι χαμηλότερες τιμές της περιόδου. το 2001 καταφέρνουν οι χώρες να κρατήσουν τις τιμές σε χαμηλά επίπεδα της τάξεως 60-100\$/tone. Στα ίδια περίπου επίπεδα θα διατηρηθούν για την επόμενη τριετία οι τιμές και των πέντε χωρών που όμως αρχίζουν και καταγράφουν αυξητικές τάσεις.

Από το 2006 και μέχρι 2008 καταγράφονται αυξητικές τάσεις όπου οι τιμές θα κυμανθούν από 150-235 \$/tone . Όλη αυτή η ανοδική πορεία θα αρχίσει να φθίνει από το 2009 όπου οι τιμές θα διορθωθούν λίγο και θα κυμανθούν από 99-171 . Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι η Ρωσία παρόλο που διατηρεί τις χαμηλότερες τιμές της παγκόσμιας αγοράς το 2009 ανεβαίνει και ξεπερνά την Πολωνία αλλά και η Φιλανδία σε επίπεδα τιμών που καθορίζονται από 99-171 \$/tone. Το επόμενο έτος ακολουθεί αυξητική πορεία αλλά η Ρωσία καταφέρνει να σημειώσει μια μικρή πτώση και να διορθώσει έτσι την τιμή της από 125 σε 118\$/tone.

3.2 Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟΥ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΣΤΗ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΤΩΝ ΤΙΜΩΝ.

3.2.1 ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΚΑΙ ΠΑΡΑΓΩΓΑ

3.2.1.1 Ιστορική Αναδρομή

Η πρώτη ιστορική αναφορά για τη χρήση παράγωγων προϊόντων έρχεται από τα Πολιτικά του Αριστοτέλη όπου ο Θαλής ο Μιλήσιος αναφέρεται να προβλέπει την αυξημένη σοδειά του επόμενου έτους, αποφάσισε την αγορά του δικαιώματος χρήσης του ελαιοτριβείων.

Η πρώτη απόπειρα για οργανωμένη διαπραγμάτευση τέτοιων προϊόντων έγινε στο χρηματιστήριο του Άμστερνταμ το 1688 όταν ξεκίνησε η διαπραγμάτευση των πρώτων δικαιωμάτων προαίρεσης πάνω στο βολβό της τουλίπας.

Χρειάστηκαν αρκετά χρόνια από τότε ώστε το 1973 στο Σικάγο να λειτουργήσει το πρώτο οργανωμένο χρηματιστήριο παραγώγων από το ChicagoBoardofTrades και το ChicagoMercantileExchange. Ακολούθησαν στη συνέχεια τα χρηματιστήρια της Νέας Υόρκης , του Μόντρεαλ, του Τόκιο κ.α Τα τελευταία 20 χρόνια οι αγορές παραγώγων σε ολόκληρο τον κόσμο γιγαντώθηκαν. Υπό αυτές τις συνθήκες το 1999 ιδρύθηκε από το ελληνικό χρηματιστήριο η πρώτη οργανωμένη αγορά παραγώγων στην Ελλάδα το Χρηματιστήριο παραγώγων Αθηνών. Η διαπραγμάτευση των πρώτων προϊόντων ξεκίνησε τον Αύγουστο του ίδιου έτους.

Σκοπός του χρηματιστηρίου προϊόντων είναι η καθιέρωση παγκόσμιων τιμών αναφοράς για κρίσιμα εμπορεύματα. Οι παραγωγοί οι οποίοι χρησιμοποιούν τα εμπορεύματα ως εισροές για τη δημιουργία τελικών προϊόντων , θέλουν να τους προστατεύει από τις καθημερινές διακυμάνσεις των παγκόσμιων τιμών των βασικών προϊόντων.

3.2.1.2 Παράγωγα προϊόντα

Παράγωγο προϊόν στα χρηματοοικονομικά ονομάζεται ένα συμβόλαιο , η αξία του οποίου εξαρτάται από την αξία κάποιου άλλου βασικότερου προϊόντος (υποκείμενο προϊόν). Ουσιαστικά , δηλαδή , πρόκειται για ένα αξιόγραφο , η τιμή του οποίου καθορίζεται με άμεσο τρόπο από την τιμή του υποκείμενου τίτλου. Σε κάθε τέτοιο συμβόλαιο υπάρχουν δύο αντισυμβαλλόμενοι. Ο ένας έχει τη θέση του αγοραστή (longposition) ενώ ο άλλος έχει τη θέση του πωλητή (shortposition). Τα υποκείμενα προϊόντα από τα οποία προέρχεται ένα παράγωγο μπορεί να είναι είτε προϊόντα που τίθενται υπό διαπραγμάτευση σε μια οργανωμένη δευτερογενή αγορά , όπως ένα χρηματιστήριο, είτε προϊόντα που δεν τίθενται υπό διαπραγμάτευση σε οργανωμένες αγορές. Σε γενικές γραμμές, τα υποκείμενα προϊόντα μπορεί να είναι σχεδόν οτιδήποτε από εμπορεύσιμες μετοχές και ομόλογα μέχρι αγροτικά προϊόντα (π.χ. σιτάρι) και μέταλλα (π.χ. χρυσός). Τα πιο γνωστά παράγωγα προϊόντα είναι :

α) Τα Προθεσμιακά Συμβόλαια(ForwardContacts), β) τα Συμβόλαια Μελλοντικής Εκπλήρωσης (FutureContacts) γ) τα Δικαιώματα Προαίρεσης δ) τα προϊόντα δανεισμού τίτλων και ανοιχτές πωλήσεις και ε) τα Swaps.

3.2.2.3 Προθεσμιακά Συμβόλαια(ForwardContacts)

Τα προθεσμιακά συμβόλαια αποτελούν την απλούστερη μορφή παραγώγου. Τέτοια συμβόλαια πραγματοποιούνται μεταξύ δύο αντισυμβαλλομένων εκτός χρηματιστηριακής αγοράς. Σύμφωνα με τους όρους του συμβολαίου ο ένας αντισυμβαλλόμενος ,αυτός που έχει τη θέση αγοράς long συμφωνεί να αγοράσει μια ποσότητα ενός συγκεκριμένου αγαθού σε μια προκαθορισμένη τιμή σε προκαθορισμένο χρονικό σημείο στο μέλλον.

3.2.2.4 Συμβόλαια Μελλοντικής Εκπλήρωσης (Futurecontracts)

Ένα συμβόλαιο Μελλοντικής Εκπλήρωσης , αποτελεί διμερή συμφωνία μεταξύ δύο αντισυμβαλλομένων. Από τους αντισυμβαλλομένους ο ένας οφείλει να αγοράσει (longposition) και ο άλλος να πουλήσει(shortposition), μια προκαθορισμένη ποσότητα ενός αγαθού, σε μία προκαθορισμένη ημερομηνία στο μέλλον σε μια προκαθορισμένη τιμή συναλλαγής. Το μέρος που έχει θέση long αναμένει άνοδο ενώ το μέρος που έχει θέση short περιμένει πτώση στην τιμή του αγαθού.

3.2.2.5 Δικαιώματα Προαίρεσης (Options)

Δικαιώματα Προαίρεσης (Options) είναι ένα συμβόλαιο μεταξύ δύο αντισυμβαλλομένων το οποίο όμως έχει μια πιο σύνθετη μορφή από των Futures ή των Forwards. Σε κάθε συμφωνία τέτοιου είδους ο αγοραστής έχει το δικαίωμα (αλλά όχι την υποχρέωση) να αγοράσει (ή να πωλήσει) από τον πωλητή του δικαιώματος μία προκαθορισμένη ποσότητα ενός αγαθού, σε μία προκαθορισμένη ημερομηνία στο μέλλον, σε μία προκαθορισμένη τιμή συναλλαγής. Ο πωλητής του δικαιώματος ,σε αντίθεση με τον αγοραστή είναι υποχρεωμένος να πουλήσει (ή να αγοράσει ανάλογα με το δικαίωμα) τη συγκεκριμένη προκαθορισμένη ποσότητα του αγαθού ,στην προκαθορισμένη ημερομηνία στο μέλλον, στην προκαθορισμένη τιμή συναλλαγής.

3.2.2.6 Προϊόντα Δανεισμού Τίτλων (Stock Repo και Stock Reverse Repo)

Ο Δανεισμός Τίτλων αφορά τις παρακάτω δύο διαδικασίες:

1. *Την παραχώρηση μετοχών ως «δάνειο»* . Ένας επενδυτής που δε σκοπεύει να ρευστοποιήσει τις μετοχές του άμεσα μπορεί να τις μεταβιβάσει προσωρινά στο χρηματιστήριο παραγώγων. Ο επενδυτής εισπράττει ένα έσοδο σε μηνιαία βάση (χωρίς κίνδυνο). Ο επενδυτής επίσης δικαιούται να λάβει τεχνητό μέρισμα από τις μετοχές του repos, το οποίο του δίδει το χρηματιστήριο παραγώγων.
2. *Την απόκτηση μετοχών από «δάνειο»*. Ένας επενδυτής μπορεί να δανειστεί μετοχές από το χρηματιστήριο παραγώγων (είναι αυτές που του «δάνεισε» κάποιος επενδυτής μέσω repo) για ένα χρονικό διάστημα έναντι ημερήσιου κόστους (ο δανειζόμενος παρέχει και ένα περιθώριο ασφάλισης). Το μηνιαίο έσοδο του επενδυτή από το Stock Repo δεν είναι γνωστό εκ των προτέρων (μπορεί όμως να είναι μόνο θετικό). Π.χ. ο επενδυτής σε repo δεν λαμβάνει έσοδο αν δεν υπάρχει ζήτηση για συμβόλαια Reverse Repo επί της συγκεκριμένης μετοχής.

3.2.2.7 Swaps

Swap ή Σύμβαση Ανταλλαγής αποτελεί μια συμφωνία μεταξύ δύο συμβαλλομένων για ανταλλαγή μελλοντικών χρηματοροών (legs) με τρόπο που έχουν προκαθορίσει μεταξύ τους. Τα χρηματικά ποσά που ανταλλάσσονται μπορεί να αναφέρονται σε διαφορετικά νομίσματα και

σταθερά ποσά. Αλλιώς μπορεί ένα σταθερό ποσό να ανταλλάσσεται με ένα μεταβαλλόμενο, αβέβαιο ποσό ή το ποσό πληρωμής στο ένα νόμισμα να είναι σταθερό ενώ στο άλλο μεταβαλλόμενο. Υπάρχουν 4 διαφορετικές κατηγορίες swap οι οποίες είναι οι εξής:

- Συμβάσεις Ανταλλαγής Επιτοκίων (interest rates swap)
- Συμβάσεις Ανταλλαγής Νομισμάτων (currency swap)
- Συμβάσεις Ανταλλαγής Εμπορευμάτων (commodities swap)
- Συμβάσεις Ανταλλαγής Μετοχών (equity swap)

3.2.3 Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟΥ ΕΜΠΟΡΕΥΜΑΤΩΝ ΣΤΗ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΤΩΝ ΤΙΜΩΝ.

Τα χρηματιστήρια εμπορευμάτων στην πραγματικότητα εξυπηρετούν ζωτικό ρόλο στην οικονομία και είναι απίθανο ότι θα υπήρχε τόση οικονομική ανάπτυξη τα τελευταία 100 χρόνια χωρίς τα χρηματιστήρια εμπορευμάτων.

Χωρίς τα χρηματιστήρια εμπορευμάτων η τυποποιημένη τιμή για ένα προϊόν θα είναι δύσκολο να καθορισθεί. Οι παραγωγοί και οι χρήστες των προϊόντων θα προέβαιναν στην ανεύρεση περιστασιακών κάθε φορά αγοραστών και πωλητών. Οι περισσότεροι παραγωγοί βασικών προϊόντων θα μπορούσε πιθανότατα να είχαν χρεοκοπήσει χωρίς τη δυνατότητα να αντισταθμίσουν τις δραστηριότητές τους με τη χρήση μιας εμπορευματικής ανταλλαγής. Αυτό θα μπορούσε να οδηγήσει σε υψηλότερες τιμές και υψηλότερο λειτουργικό κόστος σε όλο τον κόσμο.

Στα μέσα της δεκαετίας του 2000 σηματοδοτήθηκε από την έναρξη μιας τάσης για ολοένα και αυξανόμενες τιμές των εμπορευμάτων η οποία συνοδεύεται από την αύξηση της αστάθειας. Οι τιμές σε ένα ευρύ φάσμα προϊόντων έφτασε σε ιστορικά υψηλά επίπεδα το 2008, πριν την απότομη πτώση στον απόηχο της χρηματοπιστωτικής και οικονομικής κρίσης από τα μέσα του 2009. Το 2010 οι παγκόσμιες τιμές των βασικών προϊόντων έχουν αυξηθεί και πάλι.

Οι εξελίξεις αυτές συμπίπτουν με τις μεγάλες αλλαγές σε βασικά μεγέθη της αγοράς των βασικών προϊόντων, ιδιαίτερα στις αναδυόμενες οικονομίες που αντιμετωπίζουν γρήγορη ανάπτυξη, αύξηση της αστικοποίησης και μια αυξημένη μεσαία τάξη με την αλλαγή των διατροφικών συνηθειών, αλλά και την μεγάλη αλλαγή της κατανάλωσης κρέατος και γαλακτοκομικών προϊόντων.

Επιπλέον, σε μια προσπάθεια να μειωθεί η κατανάλωση ενέργειας, μια σειρά από καλλιέργειες τροφίμων χρησιμοποιούνται για την παραγωγή βιοκαυσίμων, η οποία προωθείται έντονα σε διάφορες χώρες αλλά και την ευρωπαϊκή ένωση και τις Η.Π.Α. Η σχετική μετατροπή της χρήσης της γης από καλλιέργειες τροφίμων σε καλλιέργειες για την παραγωγή βιοκαυσίμων έχει επηρεάσει τις τιμές των ειδών διατροφής.

Παράλληλα η πτώση του ρυθμού ανάπτυξης της παραγωγής και της παραγωγικότητας, λόγω των επιπτώσεων που έχουν επέλθει στις

κλιματολογικές αλλαγές έχει επηρεάσει αρνητικά την παροχή των βασικών γεωργικών προϊόντων.

Ωστόσο όλοι αυτοί οι παράγοντες δεν επαρκούν να εξηγήσουν τις εξελίξεις στις τιμές των βασικών προϊόντων.

Ένας σημαντικός παράγοντας είναι η χρηματιστικοποίηση των αγορών βασικών αγαθών. Η σημασία της έχει αυξηθεί σημαντικά από το 2004 όπως αντανακλάται στην αύξηση του όγκου των οικονομικών επενδύσεων στις αγορές παραγώγων εμπορευμάτων , τόσο στα χρηματιστήρια όσο και εξωχρηματιστηριακά. Το φαινόμενο αυτό αποτελεί σοβαρό λόγο ανησυχίας γιατί οι συμμετέχοντες στις χρηματαγορές τείνουν να οδηγούν τις τιμές των βασικών εμπορευμάτων από τα επίπεδα που δικαιολογούνται από τους θεμελιώδεις κανόνες της αγοράς, σε τιμές επηρεασμένες από άλλου κανόνες, με αρνητικές συνέπειες τόσο για τους παραγωγούς και τους καταναλωτές.

Ο ρόλος της ροής πληροφοριών είναι ζωτικής σημασίας για την εξέλιξη των τιμών στις αγορές βασικών εμπορευμάτων. Υποστηρίζεται ότι όλες οι διαθέσιμες στο κοινό πληροφορίες άμεσα αντικατοπτρίζονται στις τιμές. Πολλές φορές παρατηρείται, οι συμμετέχοντες στις αγορές εμπορευμάτων να αγνοούν τις δικές τους πληροφορίες και να ακολουθούν την τάση, αυτό μπορεί να οδηγήσει σε μια φούσκα τιμών των βασικών προϊόντων.

Έχει παρατηρηθεί ότι οι πληροφορίες που ρέουν στις χρηματοπιστωτικές αγορές επηρεάζουν όλο και περισσότερο τη δυναμική των συμβολαίων μελλοντικής εκπλήρωσης εμπορευμάτων. Επιπλέον, η ανάλυση των αντιδράσεων των τιμών βασικών εμπορευμάτων με τις ανακοινώσεις των οικονομικών δεικτών, δείχνει ότι μέσα σε λίγα λεπτά από τη σχετική ανακοίνωση , οι τιμές των βασικών εμπορευμάτων θα αντιδράσουν με παρόμοιο τρόπο σε διαφορετικές αγορές εμπορευμάτων που δεν έχουν πολλά κοινά . Πολλές φορές έχει παρατηρηθεί απότομη αύξηση τιμών και αυτό βασίζεται στην προσδοκία και όχι σε πραγματικό περιστατικό. Τα τελευταία χρόνια ο ρόλος των χρηματοπιστωτικών επενδυτών είναι εντονότερος και λόγω της οικονομικής ισχύς τους μπορούν να ανεβάσουν τις τιμές σε σύντομο χρονικό διάστημα και έτσι να υπάρχουν στρεβλώσεις στη διαμόρφωση τους.

-Ένας άλλος σημαντικός παράγοντας είναι η αύξηση της διαφάνειας στην εξωχρηματιστηριακή αγορά κυρίως στην Ευρώπη και λιγότερο στις ΗΠΑ γιατί έχει παρατηρηθεί ότι οι κανονισμοί εφαρμόζονται με δυσκολία.

Θα πρέπει να υπάρξει αύξηση της διαφάνειας και έλεγχος των πηγών πληροφόρησης διότι επικρατεί αβεβαιότητα όσον αφορά την ποιότητα των δεδομένων.

-Θα πρέπει να διατίθενται περισσότερες πληροφορίες σχετικά με τις κατηγορίες των συμμετεχόντων στην αγορά παραγώγων, αλλά και για τις ρυθμιστικές αρχές οι οποίες μπορούν να παρέμβουν μόνο αν ξέρουν τι συμβαίνει πραγματικά στην αγορά.

-Αύξηση του ελέγχου των οικονομικών παραγόντων. Αυστηρότεροι κανόνες σε διεθνές επίπεδο. Δεδομένου ότι το μέγεθος της συμμετοχής των οικονομικών παραγόντων έχει σημαντικές επιπτώσεις στην εξέλιξη των τιμών.

- Λήψη μέτρων σε κυβερνητικό επίπεδο για τη σταθεροποίηση των τιμών των βασικών εμπορευμάτων.

-Εισαγωγή ενός συστήματος φορολόγησης επί των συναλλαγών θα μπορούσε να επιβραδύνει τη συμμετοχή των επενδυτών στις αγορές εμπορευμάτων .

Πολλοί αποδίδουν την αστάθεια στις αγορές εμπορευμάτων στους κερδοσκόπους . Είναι αλήθεια ότι οι κερδοσκόποι κάνουν ένα μεγάλο μέρος της διαπραγμάτευσης στα χρηματιστήρια , αλλά είναι αμφίβολο για το αν προκαλούν την αστάθεια ή οι αγορές θα ήταν καλύτερα χωρίς αυτούς . Στην πραγματικότητα, τα χρηματιστήρια εμπορευμάτων εξαρτώνται από τους κερδοσκόπους . Οι κερδοσκόποι παρέχουν ρευστότητα στις αγορές. Σήμερα , οι κερδοσκόποι αποτελούν την πλειονότητα των συναλλαγών στα χρηματιστήρια εμπορευμάτων, αλλά παρέχουν πολλές ευκαιρίες. Η μεταβλητότητα στις αγορές βασικών προϊόντων ,μπορεί να δημιουργήσει την καλύτερη τιμολόγηση. Κάποιοι υποστηρίζουν ότι οι κερδοσκόποι προκαλούν τις τιμές των βασικών προϊόντων. Ο κερδοσκόπος μπορεί να ποντάρει στην τιμή ενός εμπορεύματος που κινείται πάνω ή κάτω, μπορεί να κλειδώσει την τιμή ενός αγαθού για να βοηθήσει την εξασφάλιση κέρδους.

3.2.4 Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΠΟΛΥΕΘΝΙΚΩΝ ΣΤΗ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΤΩΝ ΤΙΜΩΝ.

Τις τελευταίες δύο δεκαετίες η βιομηχανία σπόρων έχει μετασχηματιστεί τρομακτικά, από βιομηχανία μικροεταιρειών σπόρων και δημόσιων προγραμμάτων σε βιομηχανία που κυριαρχείται από πολυεθνικές.

Χαρακτηριστικό είναι ότι :

30 πολυεθνικές ελέγχουν το 1/3 των επεξεργασμένων τροφίμων.

5 ελέγχουν το 75% του διεθνούς εμπορίου σιτηρών.

6 διευθύνουν το 75% της παγκόσμιας αγοράς παρασιτοκτόνων.

2 ελέγχουν το 50% της παγκόσμιας παραγωγής μπανάνας.

3 εμπορεύονται το 85% της παγκόσμιας παραγωγής τσαγιού.

Σήμερα, δέκα (10) εταιρίες μόνο ελέγχουν το μισό της παγκόσμιας αγοράς τροφίμων, ενώ οι πολυεθνικές θέτουν τους παγκόσμιους κανόνες, με τις κυβερνήσεις και τα δημόσια ερευνητικά κέντρα να τις ακολουθούν.

Καθώς ο πλανήτης δείχνει να διέρχεται μία από τις μεγαλύτερες επισιτιστικές κρίσης της σύγχρονης τουλάχιστον ιστορίας, την ίδια στιγμή, την περίοδο 2007-2008, εταιρίες όπως η Μονσάντο και η Κάργκιλ σχεδόν διπλασίασαν τα κέρδη τους.

Οι πολυεθνικές αυτές εταιρίες εμπορεύονται από γενετικά τροποποιημένους σπόρους μέχρι παρασιτοκτόνα και φυτοκτόνα λιπάσματα, όπως και το μεγαλύτερο μέρος της ίδιας της αγροτικής παραγωγής, ενώ δραστηριοποιούνται εδώ και δεκαετίες σε ολόκληρο τον πλανήτη.

Το 91% των μεταλλαγμένων σπόρων κατασκευάζεται και ανήκει στην αμερικανική εταιρία Monsanto, η οποία έχει δεχτεί δριμύτατη κριτική για την τακτική της να αποκρύπτει τα στοιχεία για τα μεταλλαγμένα προϊόντα που βρίσκονται στην τροφή.

Οι επιπτώσεις αυτού του μετασχηματισμού στη βιοποικιλότητα του πλανήτη και στους ανθρώπους που τη φροντίζουν υπήρξαν καταστροφικές.

Οι αγροβιομηχανικοί επιχειρηματικοί κολοσσοί χρησιμοποίησαν τη δύναμή τους για να επεκτείνουν τη μονοκαλλιέργεια στην παραγωγή, να υποτιμήσουν τα συστήματα σπόρων των αγροτών και να καταστρέψουν τις λαϊκές αγορές. Ουσιαστικά, καθιστούν πιο δύσκολο για τους μικρούς παραγωγούς την παραμονή τους στη γη και επομένως την επιβίωση των οικογενειών τους.

Τα κερδοσκοπικά παιχνίδια εντείνονται από την ισχυρή θέση που κατέχουν οι μεγάλες πολυεθνικές εταιρίες τροφίμων και οι αλυσίδες super-markets, σε βασικούς κρίκους της παραγωγής, επεξεργασίας και διακίνησης αγροτικών προϊόντων και ειδών διατροφής, με αποτέλεσμα να καθορίζουν τις τιμές, αξιοποιώντας άλλοτε τη μεγαλύτερη ζήτηση και άλλοτε καταφεύγοντας σε αποθεματοποιήσεις και στη δημιουργία τεχνητών ελλείψεων. Κάτι ανάλογο ισχύει και στον τομέα των αγροτικών εισροών (αγροεφόδια) σε βάρος παραγωγών και σε όφελος των πολυεθνικών εταιριών.

Σοβαρός παράγοντας έλλειψης τροφίμων και αύξησης των τιμών, είναι η νεοφιλελεύθερη πολιτική στον αγροτικό τομέα, τόσο σε εθνικό επίπεδο όσο και στο διεθνές εμπόριο. Συγκεκριμένα, οι ρυθμίσεις του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου (ΠΟΕ) και οι περιφερειακές συμφωνίες «ελεύθερου εμπορίου» (free trade agreements), λειτουργούν ως «ακήρυκτος πόλεμος» κατά των μικρών παραγωγών. Η φιλελευθεροποίηση των αγροτικών σχέσεων, δηλαδή η πολιτική απορρύθμισης και ενίσχυσης του ρόλου των αγορών, οδηγεί σε ένταση της «εμπορευματοποίησης» της αγροτικής παραγωγής και στον οικονομικό καταναγκασμό των αγροτών, να παράγουν για λογαριασμό των πολυεθνικών εταιριών και των αλυσίδων super-markets, με όρους παγκόσμιας αγοράς. Ωστόσο, η επικέντρωση της αγροτικής παραγωγής στις εξαγωγές, μειώνει την παραγωγή τροφίμων για τις ανάγκες του τοπικού πληθυσμού, αποδιαιρώνει τις τοπικές κοινωνίες και εντείνει την εσωτερική και εξωτερική μετανάστευση εκατομμυρίων αγροτών που ζουν σε «γκέτο» μεγάλων πόλεων υπό άθλιες συνθήκες. Η πολιτική αυτή εντείνεται από τις δεσμεύσεις που επιβάλλει, στις λιγότερο αναπτυγμένες χώρες το ΔΝΤ, για παραγωγή τροφίμων με στόχο τις εξαγωγές προς εξεύρεση συναλλάγματος και εξόφληση του δημόσιου εξωτερικού χρέους. Παράλληλα, οι πρακτικές «ντάμπινγκ» που ακολουθούν οι αναπτυγμένες χώρες (εξάγουν τρόφιμα σε χαμηλές τιμές μέσω εξαγωγικών επιδοτήσεων), χτυπούν την ντόπια παραγωγή και εντείνουν τη διατροφική εξάρτηση των αναπτυσσόμενων, εκβιάζοντας στη συνέχεια την παραχώρηση ευνοϊκών ρυθμίσεων, για επενδύσεις, βιομηχανικά προϊόντα, πατέντες, αγορά όπλων κ.ά., ενώ οι εθνικές κυβερνήσεις απέχουν από παρεμβάσεις και ρυθμίσεις στην αγορά,

προκειμένου να προστατευθούν παραγωγοί και καταναλωτές από τις απότομες διακυμάνσεις των τιμών.

Επίσης τεράστιες εκτάσεις γόνιμων εδαφών σε διάφορες χώρες αγοράζονται από ιδιωτικά ή κρατικά κεφάλαια άλλων χωρών και αξιοποιούνται για τις δικές τους ανάγκες ή παραμένουν αναξιοποίητα ως «παραγωγική εφεδρεία» ανάλογα με τις οικονομικές στρατηγικές που χαράζουν οι οικονομικοί μάνατζερ, αφαιρώντας αγροτικούς πόρους από τις τοπικές κοινωνίες και επεκτείνοντας ακόμα πιο πολύ το μοντέλο της μεγάλης κλίμακας εταιρικής παραγωγής τροφίμων και με βασικό στόχο τις εξαγωγές.

Για να δώσουμε μια εικόνα της κατάστασης των τελευταίων χρόνων, οι τιμές των σιτηρών στην διεθνή αγορά στο διάστημα Μάρτιος '07-Μάρτιος '08, αυξήθηκαν κατά 130%, οι τιμές του ρυζιού κατά 80%, ενώ του καλαμποκιού κατά 35%. Οι χώρες που εξαρτώνται από εισαγωγές τροφίμων έχουν αυξήσει απότομα τις δαπάνες για τρόφιμα, ενώ οι φτωχές οικογένειες αντιμετωπίζουν σοβαρό πρόβλημα γιατί δεν μπορούν να αγοράσουν τα βασικά μέσα συντήρησης. Σε πολλές χώρες οι τιμές των δημητριακών διπλασιάστηκαν ή τριπλασιάστηκαν και έγιναν αιτία μεγάλων διαδηλώσεων και βίαιων επεισοδίων, όπως στην Αϊτή, Καμερούν, Αίγυπτο, Σομαλία, Φιλιππίνες, κ.ά.

Από την άλλη, σύμφωνα με νεότερα στοιχεία του «Οργανισμού Τροφίμων και Γεωργίας» του ΟΗΕ (FAO), η τιμή του σταριού το 2010 αυξήθηκε κατά 47%, του καλαμποκιού 50%, της σόγιας 34% και προβλέπεται να αυξηθούν περαιτέρω. Επίσης σύμφωνα με στοιχεία της Παγκόσμιας Τράπεζας, το καλοκαίρι του 2011 οι τιμές των ειδών διατροφής σε παγκόσμια κλίμακα είχαν αυξηθεί κατά 33% σε σχέση με πέρυσι, ενώ οι τιμές πετρελαίου κατά 45% όπως και οι τιμές των λιπασμάτων. Στα μέσα του 2010 στο χρηματιστήριο εμπορευμάτων του Σικάγου, ένα «μπούσελ» σιτάρι (μονάδα μέτρησης δημητριακών) κόστιζε 5,5 \$ και στις αρχές 2011 κόστιζε 8,2 \$, δηλαδή 50% ακριβότερο. Αντίστοιχα το καλαμπόκι από 4 \$ ανέβηκε στα 6,6 \$ (+70%) και η σόγια από 9 σε 14 \$ (+50%).

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Σύμφωνα με ανακοίνωση της Επιτροπής στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, στο Συμβούλιο, στην Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και στην Επιτροπή των Περιφερειών, παρατηρείται ότι, κατά την τριετία 2005-2008, οι τιμές των τροφίμων μειώθηκαν σε πραγματικούς όρους, τόσο στην Ευρώπη όσο και παγκοσμίως. Ωστόσο, στα μέσα του 2008 παρατηρήθηκε αντιστροφή της τάσης αυτής με αιφνίδιες και απότομες ανατιμήσεις των βασικών γεωργικών προϊόντων παγκοσμίως.

Η άνοδος των τιμών συνέβη σε αρκετά βασικά προϊόντα ταυτοχρόνως, όπως στα σιτηρά, στο κρέας και στα γαλακτοκομικά προϊόντα, όπου σημειώθηκαν διψήφιες ή και τριψήφιες αυξήσεις σε λιγότερο από ένα χρόνο. Το ύψος και ο απότομος χαρακτήρας των ανατιμήσεων προκάλεσαν μακροοικονομικές ανισορροπίες σε παγκόσμιο επίπεδο. Οι αναπτυσσόμενες χώρες και οι πλέον ευάλωτοι πληθυσμοί έχουν υποστεί δυσανάλογα πλήγματα. Εκατομμύρια ανθρώπων που ζουν στο όριο της φτώχειας αντιμετωπίζουν πλέον το φάσμα της πείνας και του υποσιτισμού.

Στην Ευρώπη, οι τιμές των τροφίμων αυξήθηκαν κατά 7% τον Μάρτιο του 2008. Για τους ευρωπαίους καταναλωτές, οι συνέπειες της ραγδαίας αύξησης των τιμών επιδεινώθηκαν από τις ταυτόχρονες αυξήσεις των τιμών της ενέργειας. Η αγοραστική δύναμη των νοικοκυριών μειώθηκε, ενώ σε ιδιαίτερα δυσχερή θέση βρίσκεται το 16% των Ευρωπαίων που ζουν κάτω από το όριο της φτώχειας. Μετά από τέσσερις δεκαετίες που χαρακτηρίστηκαν από μείωση της τιμής των γεωργικών προϊόντων, το 2006 μια σειρά βασικών προϊόντων άρχισαν μια σταθερά ανοδική πορεία. Αυξήθηκαν θεαματικά κατά το δεύτερο εξάμηνο του 2007 και κορυφώθηκαν κατά τους πρώτους μήνες του 2008. Ιδιαίτερα σημαντικές αυξήσεις σημειώθηκαν στις τιμές του σιταριού, του καλαμποκιού και του ρυζιού. Στις αρχές του 2008, οι τιμές αναφοράς για τις παγκόσμιες αγορές παρουσίαζαν την ακόλουθη τάξη: +113% για το σιτάρι των Ηνωμένων Πολιτειών έναντι +93% για το σιτάρι της Ε.Ε., +83% για τη σόγια Ηνωμένων Πολιτειών, +52% για το ρύζι Ταϊλάνδης, και +24% για το καλαμπόκι Ηνωμένων Πολιτειών. Ωστόσο, οι τιμές του ρυζιού εξακολουθούν να αυξάνονται, λόγω και των περιορισμών που επέβαλαν στις εξαγωγές σημαντικές χώρες-παραγωγοί, όπως το Βιετνάμ, η Ταϊλάνδη,

η Ινδία και η Κίνα, προκειμένου να αποφύγουν ελλείψεις στις εσωτερικές τους αγορές.

Η παρατηρούμενη εξέλιξη των τιμών αποτελεί απότοκο ενός περίπλοκου συνδυασμού τόσο διαρθρωτικών όσο και περισσότερο παροδικών παραγόντων. Οι αναλυτές συγκλίνουν όσον αφορά τους παράγοντες που προκαλούν τις αυξήσεις των τιμών, όμως οι γνώμες δίστανται όσον αφορά το ειδικό βάρος των παραγόντων αυτών. Επιπλέον, ο βαθμός στον οποίο κάθε παράγοντας επηρεάζει τις αυξήσεις των τιμών διαφέρει ανάλογα με το προϊόν και την περιοχή του πλανήτη. Τα αίτια που προκαλούν την αύξηση των τιμών του σιταριού και του ρυζιού διαφέρουν ριζικά από αυτά που προκαλούν την αύξηση των τιμών του καλαμποκιού και της σόγιας.

Στην πρώτη περίπτωση, πρόκειται σε μεγάλο βαθμό για ζητήματα που αφορούν το σκέλος της προσφοράς, ενώ στη δεύτερη, η αύξηση της ζήτησης διαδραματίζει σημαντικότερο ρόλο. Όσον αφορά τους διαρθρωτικούς παράγοντες που προκαλούν αλλαγές στις αγορές, κατά τα τελευταία χρόνια παρατηρείται διαρκής άνοδος της ζήτησης για βασικά αγροτικά προϊόντα και για τρόφιμα υψηλότερης προστιθέμενης αξίας από αναδυόμενες οικονομίες, όπως η Κίνα, η Βραζιλία και η Ινδία. Την άνοδο αυτή προωθούν οι άνευ προηγουμένου υψηλοί ρυθμοί οικονομικής ανάπτυξης, η αστικοποίηση και αλλαγή των διατροφικών συνηθειών (ιδίως όσον αφορά το κρέας), αν λάβει κανείς υπόψη ότι, ο μέσος Κινέζος καταναλώνει σήμερα 50 κιλά κρέατος ετησίως, έναντι μόλις 20 κιλών το 1985. Γενικότερα, η αύξηση του παγκόσμιου πληθυσμού, ιδίως στις αναπτυσσόμενες χώρες, συνέβαλε επίσης στην αύξηση της ζήτησης τροφίμων.

Παράλληλα, οι υψηλές τιμές της ενέργειας επηρεάζουν καθοριστικά τις τιμές των γεωργικών προϊόντων. Σύμφωνα με ορισμένους αναλυτές, η αύξηση των τιμών της ενέργειας επηρεάζει σε μεγαλύτερο βαθμό τις τιμές των τροφίμων από ότι η αύξηση των τιμών των βασικών γεωργικών προϊόντων. Επηρεάζει απευθείας τις τιμές των τροφίμων, καθώς προκαλεί αύξηση της τιμής συντελεστών παραγωγής, όπως τα λιπάσματα, τα παρασιτοκτόνα και το ντίζελ, όπως και του κόστους της μεταποίησης και των μεταφορών. Η τιμή των αζωτούχων λιπασμάτων αυξήθηκε κατά 350% από το 1999, σε μεγάλο βαθμό λόγω του κόστους των καυσίμων. Σημαντικά αυξήθηκε επίσης και το κόστος μεταφοράς φορτίων. Εμμέσως, εξαιτίας της ραγδαίας αύξησης των τιμών του αργού πετρελαίου αυξάνεται επίσης και η ζήτηση για βιοκαύσιμα, καθώς καθίστανται βιώσιμο

υποκατάστατο των ορυκτών καυσίμων. Η ζήτηση βασικών γεωργικών προϊόντων επηρεάζεται επίσης από την εμφάνιση εναλλακτικών αγορών, ιδίως στην αγορά βιοκαυσίμων. Από τις αναλύσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής προκύπτει ότι, λιγότερο από το 1% της παραγωγής σιτηρών στην Ευρωπαϊκή Ένωση χρησιμοποιείται για την παρασκευή βιοκαυσίμων. Ωστόσο, ορισμένοι διαρθρωτικοί παράγοντες περιορίζουν και τις δυνατότητες της προσφοράς. Μεταξύ αυτών των παραγόντων συγκαταλέγεται η επιβράδυνση της αύξησης της απόδοσης των εσοδίων σιτηρών που προορίζονται για κατανάλωση από τον άνθρωπο, στοιχείο που ανησυχεί ιδιαίτερα του ευρωπαίους παραγωγούς αλλά αποτελεί επίσης εν μέρει συνέπεια ετών υποεπενδύσεων στη γεωργία στις αναπτυσσόμενες χώρες.⁸⁶ Επιπλέον, από την ανάλυση των αλλαγών του κλίματος προκύπτει ότι, τα ακραία καιρικά φαινόμενα είναι πιθανό να καταστούν περισσότερο έντονα, γεγονός που ενδέχεται να προκαλέσει αστάθεια στη γεωργική παραγωγή, λόγω προβλημάτων στην τροφοδοσία της αγοράς εξαιτίας των καιρικών συνθηκών. Οι αντίξοες συνθήκες έπληξαν μια σειρά σημαντικών χωρών-παραγωγών και εξαγωγέων προκαλώντας εξαιρετικά κακές εσοδείες. Οι ελλείψεις που παρατηρήθηκαν λόγω των καιρικών συνθηκών στην τροφοδοσία της αγοράς της Βόρειας Αμερικής, της Ευρώπης και της Αυστραλίας το 2006 ανήλθαν σε περισσότερο από 60 εκατομμύρια τόνους, ποσότητα τετραπλάσια από την αύξηση της χρήσης σιτηρών για την Παρασκευή αιθανόλης στις χώρες αυτές.

Εκτός από τους παραπάνω παράγοντες, η εξέλιξη των τιμών επηρεάστηκε και από τις εξελίξεις στις χρηματοπιστωτικές αγορές. Όλο και περισσότεροι κερδοσκόποι επενδυτές δραστηριοποιούνται στις χρηματοπιστωτικές αγορές που αφορούν πρώτες ύλες, με σκοπό να εξασφαλίσουν από τους κινδύνους που προκαλούν οι διακυμάνσεις των τιμών ή για να χρησιμοποιήσουν το πλεόνασμα ρευστότητας που διαθέτουν μετά από την κρίση των χρηματαγορών. Οι δραστηριότητες αυτές προκαλούν εντονότερες διακυμάνσεις των τιμών και αστάθεια στις προθεσμιακές αγορές και στις αγορές τοις μετρητοίς βασικών αγαθών. Ορισμένες χώρες-εξαγωγείς αντέδρασαν στην αύξηση των τιμών εφαρμόζοντας περιοριστικές εξαγωγικές πολιτικές. Η Ινδία επέβαλε απαγόρευση εξαγωγών, το Βιετνάμ και η Ταϊλάνδη επέβαλαν περιορισμούς στις εξαγωγές ρυζιού, η Ινδονησία επέβαλε εξαγωγικούς δασμούς στο φοινικέλαιο και το Καζακστάν απαγόρευσε τις εξαγωγές σιταριού. Αυτοί οι δασμοί και οι απαγορεύσεις εξαγωγών επιβλήθηκαν με σκοπό την προστασία των εγχώριων αγορών

από βραχυπρόθεσμα προβλήματα εφοδιασμού και από απότομες ανόδους των τιμών.

Εν κατακλείδι, όλες οι αναλύσεις που πραγματοποιήθηκαν καταλήγουν στο συμπέρασμα ότι οι υψηλές τιμές των τροφίμων δεν αποτελούν προσωρινό φαινόμενο, αλλά αναμένεται να διατηρηθούν μεσοπρόθεσμα, αν και, κατά πάσα πιθανότητα, όχι στα επίπεδα ρεκόρ που παρατηρήθηκαν το 2008. Αυτό σημαίνει ότι, εφόσον επιτευχθούν και πάλι τα μέσα επίπεδα παραγωγής, αναμένεται να βελτιωθεί η τεταμένη κατάσταση στις αγορές γεωργικών προϊόντων και να μειωθούν οι τιμές των τροφίμων. Ωστόσο, στο βαθμό που ορισμένοι από τους παράγοντες που προκαλούν την κρίση είναι διαρθρωτικοί και διαρκείς, αναμένεται να διατηρηθεί η ανισορροπία μεταξύ της ισχυρής ζήτησης και των αυξήσεων της προσφοράς.⁸⁷ Όλα αυτά σημαίνουν ότι, βραχυπρόθεσμα έως μεσοπρόθεσμα, οι τιμές των τροφίμων δεν αναμένεται να υποχωρήσουν στα προ της κρίσης επίπεδα. Σύμφωνα με τις προβλέψεις του Food and Agriculture Policy Research Institute (FAPRI) και του ΟΟΣΑ, ακόμα και εάν επιτρέψουν οι κανονικές καιρικές συνθήκες και η προσφορά επανέλθει σε κανονικά επίπεδα, μεσοπρόθεσμα οι μέσες τιμές των βασικών προϊόντων -σε ονομαστικές τιμές- θα είναι υψηλότερες από αυτές που επικρατούσαν κατά την προηγούμενη δεκαετία. Τυχόν μεσοπρόθεσμη υποχώρησή τους πιθανόν δεν θα διαρκέσει. Οι τεχνολογικές βελτιώσεις, οι αυξήσεις των αποδόσεων και η επέκταση των καλλιεργούμενων εκτάσεων μπορεί να συμβάλλουν στην κάλυψη της αυξανόμενης ζήτησης και στη μείωση του πληθωρισμού. Ωστόσο, ακόμα και εάν υποθεθεί ότι θα επικρατούν διαρκώς ευνοϊκές καιρικές συνθήκες, μια σειρά παραγόντων θα περιορίζει τον ρυθμό με τον οποίο η παραγωγή θα συμβαδίζει με την αυξανόμενη ζήτηση. Παράγοντες όπως η διαθεσιμότητα γεωργικών εκτάσεων και υδάτινων πόρων, οι τιμές των γεωργικών συντελεστών παραγωγής, οι τεχνολογικές καινοτομίες και οι επενδύσεις, θα περιορίζουν τα περιθώρια αύξησης της παραγωγικότητας. Σε παγκόσμιο επίπεδο, ο αντίκτυπος της αύξησης των τιμών των τροφίμων στις αναπτυσσόμενες χώρες ενδέχεται να έχει μικτά αποτελέσματα βραχυπρόθεσμα και μεσοπρόθεσμα. Οι βίαιες διαμαρτυρίες και οι ταραχές για τα τρόφιμα που ξέσπασαν πρόσφατα στη Λατινική Αμερική, την Αφρική και την Ασία καταδεικνύουν τις άμεσες και δραματικές επιπτώσεις της κρίσης για τους φτωχότερους πληθυσμούς του πλανήτη, επιπτώσεις οι οποίες μπορούν να θέσουν σε κίνδυνο ολόκληρα χρόνια αναπτυξιακών στόχων της χιλιετίας. Περισσότερο μακροπρόθεσμα, η άνοδος των τιμών

θα μπορούσε να μετατραπεί σε ευκαιρία διεξόδου από τη φτώχεια για τις αγροτικές κοινότητες σε ορισμένες αναπτυσσόμενες χώρες. Από περισσότερη λεπτομερή ανάλυση προκύπτει ότι, οι συνέπειες της κρίσης ποικίλουν σημαντικά στις διάφορες χώρες αλλά και στο εσωτερικό κάθε χώρας.

Η κρίση έχει πλήξει περισσότερο τις αναπτυσσόμενες χώρες που είναι καθαροί εισαγωγείς τροφίμων, όπως οι χώρες της Αφρικής, καθώς και οι Φιλιππίνες, η Ινδονησία και η Κίνα. Οι χώρες που εξαρτώνται από την επισιτιστική βοήθεια και είναι συγχρόνως εισαγωγείς ενέργειας είναι οι πλέον ευάλωτες στις αυξήσεις των τιμών. Σε παγκόσμια κλίμακα, σε επίπεδο συγκεντρωτικών μεγεθών, κερδισμένες είναι οι χώρες καθαροί εξαγωγείς τροφίμων. Αρχικά, οι βελτιωμένοι όροι του εμπορίου είναι προς όφελος των καθαρών εξαγωγέων. Από τις υψηλές τιμές των γεωργικών προϊόντων ωφελούνται, για παράδειγμα, οι ΗΠΑ (σιτάρι, καλαμπόκι, ρύζι, σόγια), η Αργεντινή (σιτάρι, καλαμπόκι, ρύζι, σόγια), η Βραζιλία (καλαμπόκι, ρύζι, σόγια), ο Καναδάς (σιτάρι, κράμβη), Η Ουρουγουάη (Καλαμπόκι, ρύζι, σόγια), η Ρωσία (σιτάρι), η Ταϊλάνδη (ρύζι, μανιόκα), το Βιετνάμ (ρύζι) και η Αυστραλία. Για την αποτροπή της αστάθειας των τιμών των βασικών προϊόντων διεθνώς, οι κυβερνήσεις των χωρών καθώς και ορισμένοι κρατικοί φορείς, προσπαθούν, ώστε μέσα από διάφορα μέτρα, να μειωθεί όλη αυτή η μεταβλητότητα των τιμών, με σκοπό να αυξηθεί το βιοτικό επίπεδο και η ευημερία -όχι μόνο ορισμένων χωρών- αλλά ολόκληρου του πλανήτη.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

<http://faostat3.fao.org> Βασική πηγή για την άντληση των στατιστικών στοιχείων και την κατασκευή των πινάκων και των διαγραμμάτων.

<http://www.agrotypros.gr> , Άρθρο «FAO: Ενδείξεις αποκλιμάκωσης των τιμών αγροτικών προϊόντων –τροφίμων, 20.5.2008

<http://www.grain.org> , Άρθρο από το περιοδικό Seeding–July 2010, «Παγκόσμια αγροβιομηχανία: δύο δεκαετίες ληλασίας», 12.7.2010

<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/> πηγή στατιστικών στοιχείων.

<http://el.wikipedia.org/> Παράγωγα προϊόντα

www.eur-lex.europa.eu , Ανακοίνωση της Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων με θέμα «Αντιμετώπιση της πρόκλησης από την αύξηση των τιμών των τροφίμων –Κατευθύνσεις για τη δράση της Ε.Ε.», Βρυξέλλες, 20.5.2008

http://carnegieendowment.org/files/polaski__food_prices.pdf , Άρθρο της Sandra Polaski με θέμα <<Η άνοδος των τιμών των αγροτικών προϊόντων και η φτώχεια>>.

http://www.eastagri.org/publications/pub_docs/Europe%20and%20Central%20Asia_web2.pdf Μελέτη που εξετάζει τα χρηματιστήρια εμπορευμάτων στην Ευρώπη και την Κεντρική Ασία και τη διαχείριση του ρίσκου των τιμών.